

06.02.2023 ж № U00070

Қазіргі уақытта денешынықтырудың маңызы

ТУМЫШЕВ РУСТЕМ БЕРИКОВИЧ

*Ақмола облысы, Аршалы ауданы
«Иманжүсіп Құтпанұлы атындағы
жалпы орта білім беретін мектебі» КММ*

Денешынықтыру мұғалімі

Денешынықтыру – әрқайсымыздың өміріміздегі маңызды элементтердің бірі. Бұл тәртіп бізбен өмір бойы бірге жүреді. Дене мен ағзаның одан әрі дұрыс өсуі мен дамуына көмектесу үшін әрбір жаңа туған нәрестеге гимнастикалық және спорттық жаттығулар ұсынылады. Балабақшада үнемі жаттығу терапиясы (емдік денешынықтыру) бар, мектептерде біз бірінші сыныптан бастап стандарттарды сақтауға үйретеміз, біз қарапайым спорттық жаттығулардан шаңғымен жүгіруге немесе денешынықтыру жаттығуларына дейін әртүрлі дене жаттығуларын жасаймыз. Дені сау адам - өз денесін тыңдап, түсінуді үйренген адам. Сондықтан балаларды өз бетінше өмір сүруге дайындауға, олардың моральдық және тән саулығын тәрбиелеу мен қатар салауатты өмір салтын ұстануға тәрбиелеу, олардың болашақ бақыты мен өмірдегі табысты болуы үшін денсаулық қасиеттерінің қалыптастыруға көңіл бөлу бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып табылады. Бірақ денсаулық деген не? Бұл туралы Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДҰ) конвенциясында айтылған денсаулық – бұл жайғана аурудың жоқтығы емес, толық физикалық, психикалық және әлеуметтік салауаттылық жағдайы» деп тұжырымдайды. Бұл дені сау жас ұрпақсыз біздің болашағымыз жоқ екендігі мен түсіндіріледі. Дегенмен, қазіргі уақытта денешынықтыру пәнінің кең қанат жаюына қаржының жеткіліксіздігі, отырықшы өмір салты, бұқаралық қпарат құралдарында жеткіліксіз көрсетілу басты кедергі болып отыр. Осының бәрі жастардың денешынықтыру мен айналысуға деген қызығушылығының қалыптасуына кедергі жасайды. Сонымен қатар мектеп оқушыларына жүктелетін үлкен оқу жүктемесі олардың жалпы физикалық және психикалық жағдайына ықпалына тарлықтайна шарлатады. Бұл әсіресе сәйкес скелетін түлғалық даму процесін етеріс әсер етуі мүмкін. мектепте, орта арнайы және жоғары оқу орындарында оқу мерзімімен. Міндетті мектеп бағдарламасына кіретін және ден тәрбиесін қалыптастырудың негізгі буыны болып табылатын денешынықтыру сабақтарынан басқа, денсаулық клубтарының сыныптан тыс

спорт секцияларының қызметін қамтамасыз ету қажет екенін атап өткен жөн. Барлық мектеп жылдарында, содан кейін жоғары оқу орындарында оқушылардың денетәрбиесін біртіндеп байту мектепті бітірген кезде олардың физикалық дамуын және жастардың тәуелсіз өмірге ең жақсы дайындығын қамтамасыз етуге арналған.

Алайда, өкінішке орай, оқытудың бұл түрі денсаулықты нығайтуға байланысты нақты мәселелерді шеше алмайды. Кейбір балалар спорт секцияларын ұнатады, ал басқалары арнайы сауықтыру шараларын қалайды. Сондықтан мектеп оқушыларының мүдделеріне скері және үнемі спорт секциялары мен үйірмелерін ұйымдастырады. Әрбіроқушы осы сабақтарда өзіне қызықты және сонымен бірге денсаулықты нығайтуға аықпалететін нәрсені таба алады. Сонымен бірге олар денсаулықты нығайтуға аықпалетеді. Бұл бөлімдердесабақта алғандағылар бекітіледі. Осылайша, денешынықтыру сабақтары әртүрлі үйірмелермен бірге денсаулыққа, сондай-ақ физикалық денсаулық қасаналы және байсалды көзқарасты қалыптастырудағы маңызды қадам болыптабылады.

Денсаулықты тиімді нығайту және аурулардың алдыналу үшін ең құнды қасиеттердің бірі - төзімділік - қатаю және салауатты өмір салтының басқа элементтерімен бірге жаттықтыру және жетілдіру қажет екенін есте ұстаған жөн.

Дене жаттығулары норында кезінде амағзасы берілген жүктемеге жауап береді. Барлық органдардың қызметі белсендіріледі, энергетикалық ресурстар жұмсалады, жүйке процестерінің қозғалғыштығы артады, бұлшықеттер, сүйектер және байлама аппараттары күшейтіледі. Осылайша, оқушының физикалық дайындығы артады, нәтижесінде ол жүктеме лерге оңай төзеді, ал әртүрлі дене жаттығуларының мүмкін емес нәтижелері үйреншікті болады.

Дұрыс және тұрақты сабақтармен денешынықтыру жылдан жылға жақсарады және ұзақ уақыт бойы жақсы күйде сақталуы мүмкін. Денетәрбиесінің пайдасы туралы: 1. Денешынықтыру-ауруға қарсы тамаша дәрі! Денешынықтыру менайналысатын балалар мен ересектер сире қауырады. 2. Денешынықтыру белсендіреді. Таңертеңгілік жаттығудың 20-30 минуты болса да, олардың күні бойы толығымен өзгертуге болады!

Дене белсенділігі кезінде дене эндорфиндерді, бақыт гормонын шығарады. Осы гормондардың арқасында адам энергияның жоғарылауын сезінеді, өнімділік айтарлықтай артады және көңіл-күй жақсарады. 3.

Спортпен шұғылданудың жақсы уақыты таңдау өте оңай! Бұл жағдайда бастысы - оңтайландыруды үйрену, яғни "1 құсты екі таспен өлтіру". Мысалы, сізде малыс күндерін отбасыңызбен саябақта өткізе аласыз,

роликпен немесе велосипедпен жүреаласыз, бадминтон ойнайаласыз немесе қайықпен жүреаласыз. Өйткені, баламен күнделікті кешк ісеруендеу спорт залдағы фитнес сабақтарына тең.

Кейбір физикалық жаттығуларды ұйтапсырмасы кезінде немесе мультфильмдер кезінде жасауға болады. 4. Спорт қарым-қатынасын орнатуға көмектеседі.

Сіз өзіңіздің жақындарыңызбен және туыстарыңызбен спортпен шұғылдана аласыз. Егер сіздің отбасыңыз болса, сіздің қарым-қатынасыңыз қаншалықты жақсы болады, сіздің балаңыз сізбен аптасына 2 рет жаттығу залында уақыт өткізеді. Спорт - бұл да жұмыс, ал ынтымақтастық - солардың бірі! 5.

Спортпен шұғылдануға деген ұмтылыс жақсы жұмыс істейді. Жаттығу бұлшықеттерді күшейтеді, ал жүрек бұлшықеті біздің денеміздегі ең маңыздысы, сондықтан ол күшейтеді.

Нәтижесінде әр жаңа жаттығу мен жаттығулар жасау оңайырақ болады және тыныс бірден құлап кетпейді және жүрек тиімдірек жұмыс істейді. Жаттығу - бұл адамның физикалық дамуы үшін қолданылатын қозғалыстар немесе әрекеттер.

Бұл физикалық жетілдіру, тұлғаны өзгерту, биологиялық, психикалық, интеллектуалдық, эмоционалдық және әлеуметтік нысанды дамыту құралы. Денешынықтыру - бұл денешынықтырудың барлық түрлерінің негізгі құралы. Олармиға әсер етіп, сергектік пен қуаныш сезімін тудырады, оптимистік және теңдестірілген жүйке-психикалық жағдай жасайды. Бала кезінен бастап қартайғанға дейін денешынықтыру мен айналысу керек.

Денешынықтырудың сауықтыру және профилактикалық әсері қозғалыс белсенділігінің жоғары лауымен, тірек-қимылаппаратының функцияларын нығайтумен, метаболизмді белсендірумен тығыз байланысты.

Қозғалыс белсенділігі жаттығулардың жетіспеушілігін (гиподинамия) жеңу және денсаулықты сақтау және нығайту үшін өте маңызды.

Қозғалыс белсенділігінің болмауы аздамағзасында табиғат орнатқан нейрорефлекторлық байланыстардың бұзылуына әкеледі, нәтижесінде жүрек-қан тамырлары және басқа жүйелердің жұмысы бұзылады, метаболизм бұзылады, бұл әртүрлі аурулардың дамуына әкеледі. Дене еңбегі мен әуесқой спорт денсаулықты нығайту және алдыналау үшін тамаша денешынықтыру құралдары болып табылады. Олар отырықшы жұмысы бар адамдар мен білім беру қызметкерлері үшін өте қолайлы.

Негізгі талап - жүктеменің сақталуы және шамадан тыс болмауы.

Денешынықтыру қазіргі қоғамның жалпы мәдениетінің ажырамас бөлігі ретінде халықтың барлық топтарының дамуы мен қалыптасуына қатты әсер ететін көпқырлы әлеуметтік құбылыс болып табылады.

Денешынықтыру, салауатты өмір салтын нормаларымен қатар, адам денсаулығын сақтау және нығайту мәселелерін практикалық шешуді қамтамасыз етеді.

Денешынықтыруадамөмірініңбарлықаспектілерінеәсеретеді: тұлғаныңрухани-адамгершілікқасиеттеріндамытады, оныңөзін-өзідамытумотивациясынкүшейтеді, қоршағанортаныңстресстікфакторларынабарабаржауапберугекөмектеседі, салауаттыөмірсалтынадегенқажеттіліктіқалыптастырады, адамныңбүкіләміріндеденсаулықтысақтау мен нығайтудықамтамасызетеді. Салауаттыөмірсалты-бүлкөптегенауруларданбірденқорғануғақажеттініөтетиімдіқұрал. Оләрбірарудыңжекеемес, барлығыжиынтықтаалдыналуғабағытталған. Сондықтаноләсіресеұтымды, үнемдіжәнеқажет. Өзденсаулығынқорғау-бүләркімніңтікелейміндеті, оны айналасындағыларғаберугекүқығыжоқжәне мүмкіндігіншеөзбетіншекүшсалуыкерек.

Қолданғанәдебиеттер:

1. Попов В., Суслов Ф., М., «Физкультура и спорт», 1984 ж.
2. Vydrin V. M. Sport in modern society. - М.: physical Culture and sport, 2007.
3. Физическая культура студента: Учебник / Под ред. В.И.Ильинича. М., 1999 ж.
4. Вавилова Е.Н. Адамдардыңөптілігін, күшін, төзімділігіндамыту. М., 1981 ж.

06.02.2024 ж № U00073

Қазіргі қоғамдағы тәрбиешінің рөлі

ОРАЗАЛИЕВА ГУЛЬЖАЗИРА КОСДАУЛЕТОВНА

*Жетісу облысы Панфилов ауданы Алты үй ауылы
«Ә.Қастеев атындағы орта мектеп МДШО» КММ-нің
«Балдаурен» шағын орталығының тәрбиешісі*

Біз өмір сүріп отырған бүгінгі дәуір жаңаша көзқарасты, жаңашылдықты талап етеді. Білімнің дамуы – адамзат өркениетінің өлшемі. Білімі күшті ел озады, білімі әлсіз ел оған қызмет етеді. Олай болса, білім саласы үнемі жетілдіруді қажет етеді. Ел келешегі жас ұрпақ тәрбиесіне тікелей байланысты. Мектептегі басты тұлға мұғалім мен тәрбиеші екендігі даусыз. Тіпті қазіргі технологиялар ерекше дамыған заманның өзінде білім мен тәрбие сапасын қамтамасыз етудегі мұғалім мен тәрбиешінің рөлін еш нәрсемен ауыстыруға болмайтынын халықаралық тәжірибелер көрсетіп отыр. Демек, педагог біліктілігі – еліміздің бүкіл білім беру жүйесін алға бастырып, оны заман талабына сай етіп құрудың негізгі алғышарты, басты кепілдігі болып табылады. Білімді ұрпақты, бәсекеге қабілетті мамандарды білімді мұғалімдер, жан-жақты кемел тәрбиешілер ғана тәрбиелеп шығара алады.

Баланың шығармашылық қабілетін дамыту мақсатында өткізілетін сабақ барысында жаңа технология элементтерін пайдалану тиімді. Бұл орайда баланы жалықтырып алмаудың жолдарын қарастырып, төмендегі тәсілдерді тиімді қолдану қажет:

- Бала қабілетін ашуда тіл шеберлігіне көңіл бөлу;
- Білімін қосымша әдебиеттермен толықтыру;
- Жылы сөздер арқылы үнемі балаға шабыт беріп отыру.

Яғни әр тәрбиешінің алдындағы сәулелі мұрат-шәкіртіне білім, тәрбие беріп қана қоймай, әр баланың «менін» ашу. Сол «менді» шығармашылық тұлғаға айналдыру. «Күллі ғажайыптың ішіндегі ең тамашасы-тәрбиеленген адам» екені белгілі. Сәбиді жоғары деңгейдегі білім мен адамгершілікке баулитын тәрбиешінің бойында барлық асыл қасиеттердің табылуы тиіс. Өйткені тәрбиеші бала болмысын жүзін көріп тәрбиеші жаңашыл, білімді, іскер, қабілетті, жауапкершілік сезімді, жаңа технологияны толық меңгерген, өз ісінің шебері болуы керек.

Бала қабілеті ашылуы үшін:

1. Тәрбиеші білімнің ұдайы жетілдіріп, кәсіби шеберлігін шыңдауы тиіс.
2. Бала білімі мен қабілетіне сеніммен қарау керек.
3. Баланы ақпарат, жаңалықпен қамтамасыз етіп отыру қажет.

4. Ата-анамен тығыз байланыс орнаған жөн.

5. Баланы өмірге бейімдеуде дәл, дұрыс бағыт беріп, жеке ерекшелігіне көңіл бөлінуі керек. Оқу мен тәрбиенің егіз екенін бір сәт те естен шығармағаны жөн, соның нәтижесінде ғана сапалы білім мен саналы тәрбиеге қол жеткізуге болады.

Жапсыру балалардың эстетикалық сезімін, көркемдік талғамын оятып, шығармашылық қиялын дамытатын салалардың бірі болып саналады. Балалардың жас ерекшеліктеріне сай әр берілетін жаңа сабақ ойын ретінде өткізіледі, немесе ойын элементтері қосылады. Ойын барысында баланың қиялы дамып, сөздік қорлары молайып, оған қатысушылар арасында белсенді қарым-қатынас жүреді. Мысалы, «Темір жол» тақырыбында өткізілген сабақ барысында тек қана көрнекілік материалдар қолданбай, «Біздің пойыз келе жатыр» қимылды ойынын ойнатып З. Джаббарадзенің «Пойыз» өлеңін оқуға болады. Бұл әдіс балалардың шығармашылық қиялын дамытады.

«Жапырақтар биі» атты сабақ барысында, балалар, ең алдымен, табиғат материалымен танысып, «Жапырақ неге ұқсайды?» деген сынақ өткізеді. Бұл балалардың эстетикалық сезімі мен шығармашылық қиялын дамытады.

Жапсыру сабақтарында үнемі айырықша өзек ретінде әйтеуір бір нәрсе болса, соның айналасында басқа әрекет түрлері жинақталып, образдары терең түсінуге, оларды түрлі мәнерлі тәсілдер арқылы жасауға көмектеседі. Жапсыру әр баланың түрлі көркемдік шығармашылық әрекетке қатысып, қоршаған ортаның көркемдігін меңгеруге көмектеседі. Мысалы, «Біздің үйіміз» тақырыбына өткізілген жапсыру сабағында балалар өздерінің үйлері жайлы қысқа әңгімелеп, қаланың зәулім үйлері мен ауылдағы ата-әжелерінің үйлерін салыстыра отырып бейнелейді.

Балалардың шығармашылық қабілеттерін арттырудың және бір тәсілі-сабақ барысында музыкалық шығармаларды тыңдау. Мысалы, «Гүлзар» тақырыбына өткізілген жапсыру сабағының алдында балалармен ауладағы гүлдерді, гүлзарларды тамашалап, сабақ барысында музыкалық шығарма тыңдатқан тиімді. Бұл әрекет балалардың шығармашылық қабілетін, сонымен бірге эмпатиясын, зеректігін, әлемнің әдемілігін терең түсінуге ынтасын тудырады.

Балалар шығармашылық арқылы белгілі бір нәтижеге жету және моральдық қанағаттанушылық пен сүйсіну сезіміне бөленеді. Баланың бойындағы ерекше қасиеті, шығармашылық қабілетті ашу-тәрбиешіге, сіз бен бізге жүктелер жауапты міндет.

06.02.2024 ж № U00071

СЕЙЛБАЕВА ГҮЛНҰР ҚУАНЫШБАЕВНА

Алматы облысы Іле ауданы Чапай ауылы

«№ 45 орта мектеп» КММ

Сабақтың тақырыбы: Мүсін өнері

Бөлім	Сәндік қолданбалы өнер			
Педагогтің аты-жөні	Сейлбаева Г			
Күні:	24.10. 2023			
Сынып: 5 «В»	Қатысушылар саны:		Қатыспағандар саны:	
Сабақтың тақырыбы	Мүсін өнері			
Оқу бағдарлама сынасәйкес оқыту мақсаттары	5.3.3.1 Пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер , дизайнерлер) жұмыстарындағы қолданылған әдіс-тәсілдерді (техникасы) сипаттау.			
Сабақтың мақсаты	Мүсіндеуге қажетті материалдарды таниды, олармен жұмыс жасау тәсілін біледі			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сәлемдесу. Түгендеу. «Додекаэдр» әдісі арқылы психологиялық ахуал орнату. 1. Сұлулық 2. Көркемсің 3. Шеберсің 4. Өнерлісің 5. Тамаша жансың 6. Әдемісің	Допты бір-біріне лақтыру арқылы тілектерін айтады 		Додекаэдр добы

	<p>7. Білімдісің 8. Ақылдысың</p> <p>«Миға шабуыл» әдісі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бейнелеу өнерінің жанрлары? 2. Пейзаждың негізгі түрлері атаңдар? 3. Натюрморт түрлерін атаңдар? 	<p>Оқушылар сұрақтарға жауап береді</p>	<p>Төс белгі әдісі арқылы</p>	
<p>Сабақтың ортасы</p>	<p>Мұғалім: «Кроссенс» әдісі арқылы сабақ тақырыбын ашамын</p> <p>Оқушыларды сабақтың тақырыбымен таныстырып, мақсаты түсіндіріледі.</p> <p>Мүсін өнері- ою, сомдау, құю арқылы жасалатын пластикалық өнер түрі. Мүсін өнерін пластика, мүсіндеу деп те атайды.</p> <p>Мүсінді қабылдау барысында жарықтандыру мен көру нүктесін таңдаудың маңызы өте зор. Кенептегі картинамен салыстырғанда, мүсінді жан-жағынан қарастыруға болады.</p> <p>Мүсіннің қолданылуына қарай түрлері: Қондырғылы, монументтік, шағын көлемді.</p> <p>Мүсіннің пішініне қарай түрлері: Дөңгелек, бедер, барельеф, горельеф, контррельеф.</p> <p>Шығармашылық жұмысқа</p>	<p>Алдағы жұмыстарды түсініп орындау үшін оқушылар тақтаға назар аударады ,суреттер арқылы жаңа сабақ тақырыбы ашылады</p>		<p>«Кроссенс» әдісі</p> <p>Оқулық</p>

	<p>кіріспес бұрын біз ертегілер еліне саяхат жасап алайық, соның ішінде біз «Бауырсақ» ертегісін есімізге түсірейік, барлығымыз бауырсақ ертегісін білетін шығармыз, бұл ертегіде қандай кейіпкерлер бар. Олай болса ермек сазбен осы кейіпкерлерді мүсіндейміз. Жұмыс барысында тағы бір ескеретін жағдай ТҚЕ сақтау міндетті.</p> <p>1-тапсырма:</p> <p>Түрлі түсті ермексаздан «Бауырсақ» ертегісіндегі кейіпкерлерді мүсіндеу.</p> <p>Дескриптер:</p> <p>Мүсін өнерін біледі Ермексаздан мүсін жасайды Қауіпсіздік ережесін сақтайды</p> <p>Сергіту сәті</p> <p>«Орнымыздан тұрамыз, қолымызды жуамыз, айнаға қараймыз, шашымызды тараймыз»</p> <p>2-тапсырма:</p> <p>«Теледидар» әдісі арқылы «Бауырсақ» ертегісіндегі кейіпкерлерді сомдау</p>	<p>Ертегі кейіпкерлерінің мүсіндерін жасай алады</p> <p>Оқушылар мұғалімнің іс-әрекетін қайталайды</p> <p>«Теледидар» әдісі арқылы жұмыстарын қорғайды</p>	<p>Оқушыларды тәттілер арқылы бағалау</p> <p>Оқушыларды әшекей бұйымдар</p> 	
--	--	--	---	--

	<p>Дескриптор:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Теледидар әдісінің нұсқаулығын танысады2. Шығармашылық жұмыстарын қолданады3. Жасаған мүсіндерін таныстырады.		арқылы бағалау	
Сабақтың соңы		Оқушылар түрлі-түсті стикермен кері байланыс жасайды		

06.02.2024 ж № U00072

ДОДАНОВА ЛЯЙЛЯ СЕМБАЕВНА
Алматы облысы Іле ауданы Чапай ауылы
«№45 орта мектеп» КММ

Сабақтың тақырыбы: Әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу,безендіру.

Бөлім	Сәндік қолданбалы өнер			
Педагогтің аты-жөні	Доданова Л.С			
Күні:	24.10. 2023			
Сынып: 8 «Ә»	Қатысушылар саны:		Қатыспағандар саны:	
Сабақтың тақырыбы	Әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу,безендіру.			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	8.2.3.3 Шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану 8.2.6.1 Техника қауіпсіздігін қадағалап, материалдар мен құралдарды қолдану			
Сабақтың мақсаты	Шығармашылық жұмыстарды жасау барысында, қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, ұлттық мәдениет элементтерін сәндейді,безендіреді.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезең уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Баға лау	Ресурстар
Сабақтың басы	Сәлемдесу.Түгендеу: «Додэкаедр» әдісі арқылы	Допты бір-біріне лақтыру		«Додэ-каедр»

	<p>психологиялық ахуал орнату.</p> <p>9. Сұлусың 10.Көркемсің 11.Шеберсің 12.Өнерлісің 13.Тамаша жансың 14.Әдемісің 15.Білімдісің 16.Ақылдысың</p> <p>«Молекула» әдісі арқылы топқа бөлемін</p> <p>«Миға шабуыл әдісі»</p> <p>1.Киіз басу өнерінің қандай түрлері бар? 2. Халық шығармашылығының түрлері? 3. Жүннің қандай түрлері болады? 4. Қандай жүннен киіз басу жұмыстары жасалады</p>	<p>арқылы көркем сөздер айтады</p> <p>«Молекула әдісі» арқылы оқушылар өздері қалаған, бірге жұмыс істегісі келетін оқушыларды таңдап, топқа бөлінеді</p> <p>Оқушылар сұрақтарға жауап береді</p>	<p>Төсбелгісі арқылы бағалаймын</p>	<p>добы</p>
<p>Сабақтың ортасы</p>	<p>Мұғалім: оқушылар сіздер өткен сабақтарда шығармашылық жұмыстарды орындадыңыздар.</p>	<p>Оқушылар бейнеролик көреді,</p>		

	<p>Бүгінгі сабағымызды бастамас бұрын шағын бейнероликке назар аударып көріп алайық.</p> <p>Бейне роликті көріп болғаннан кейін ,сабақтың тақырыбы және мақсаттарымен таныстырады.</p> <p>Сәндеу,безендіру – бұйымды әшекейлеу, әрлеу оданда әдемі етіп түрлендіріп көркем көрсету болып саналады. Сонымен қатар бұйымның фактурасын, түсін өзгерту, жетілдіру, шетін көмкеру және қажет жағдайда жиектемеге салып жұмысты ұсыну.</p> <p>Әрлеу материалдары алуан түрлі болып келеді.</p> <p>Дизайнерлер оларды қолдана отырып, көздің жауын алатын әсем дүниелер жасайды. Әшекей мен аксессуарлар затты ерекшелеп тұрады.</p> <p>Әшекей ретінде түрлі түсті түймелер,бисер,әр түрлі таспалар,түрлі фурнитуралар қолданып жұмысымызды сәндеп,безендіруге болады. Әрлеу материалдарынбұйымның түсін,сызықтарын,пішінін,құрылымын ескере отырып таңдау қажет.</p>	<p>бейнеролик арқылы бүгінгі тақырыпты ашады</p> <p>Оқушылар ТҚЕ біледі.</p>		<p>Оқулық</p>
--	---	--	--	----------------------

	<p>Тәжірибелік жұмысты бастамас бұрын біз ТҚЕ есте сақтаймыз. Себебі бүгінгі сабақта сіздер ыстық желіммен, қайшымен, бізбен, инемен жұмыс жасайсыңдар. Жұмыс барысында саусақтарыңызды зақымдап алмай, абайлап жапсырма жұмыстарын орындау қажет.</p> <p>1-тапсырма:</p> <p>Екі топ өздерінің жұмыстарын алып әр түрлі фурнитуралармен, таспалармен, моншақтармен ыстық желімнің көмегімен безендіру жұмыстарына кіріседі</p> <p>Дескриптор:</p> <p>Бұйымды әр түрлі әшекейлермен безендіреді, сәндейді</p> <p>Қауіпсіздік ережесін сақтайды</p> <p>Сергіту сәті</p> <p>Мақал-мәтелді жалғастыру</p>	<p>Оқушылар шығармашылық жұмыстарын әртүрлі фурнитуралармен, моншақтармен таспалармен ыстық желім көмегімен безендіреді, сәндейді.</p> <p>Оқушылар мақалды жалғастырады</p>	<p>Ауызша мадақтау. Жарайсың! Тамаша!</p> <p>Мұғалім оқушылардың жұмысына қарай әшекей</p>	
--	--	--	--	--

	<p>2-тапсырма:</p> <p>«Теледидар» әдісі арқылы шығармашылық жұмыстарын қорғау</p> <p>Дескриптор:</p> <p>4. Теледидар әдісінің нұсқаулығын біледі</p> <p>5. Шығармашылық жұмыстарын қорғайды</p>	<p>«Теледидар» әдісі арқылы жұмыстарын қорғайды</p>	<p>бұйым дармен бағалайды</p> <p>Мұғалім оқушылардың жұмысына қарай әшекей бұйымдар арқылы ынталандырады</p>	
<p>Сабақтың соңы</p>	<p>Кері байланыс</p> 	<p>Оқушылар түрлі-түсті стикерлермен кері байланыс жасайды</p>		

08.02.2024 ж № V00012

Тәрбиеші болу –бір бақыт!

ДИХАНБАЕВА САНДУГАШ САРЫБАЕВНА

*Жетісу облысы Панфилов ауданы Алты үй ауылы
«Ә.Қастеев атындағы орта мектеп МДШО» КММ-нің
«Балдаурен» шағын орталығының тәрбиешісі*

Мен үшін де осынау өмірімдегі ең қастерлі әрі қасиетті мамандық ол – тәрбиешілік. «Жол таңдауда жалтандауға болмайды» дегендей, әу баста ұлтымыздың, тәуелсіз еліміздің ертеңі боларлық бүлдіршіндерді тәрбиелеу жолын таңдағаным еш өкінбеймін. Керісінше, ауыртпалығы мен жауаптылығы қырық атанға жүк боларлық осы кәсіпті таңдау арқылы қоғамдық дамуға өлшеусіз үлес қосып келе жатқанымды мақтан етемін.

Адам баласының өмірінде болуға тиіс бақыттың бірі не десек, ол – өз қалауыңмен таңдаған кәсіп-мамандығыңа деген салиқалы ынтызарлық әрі ыстық ықылас дер едім. Өз еңбегіне жан-тәнімен берілген жан ғана өмірдің мән-мағынасын, қоғамдық ортадағы жауапкершілікті, тұтастай ұлттың ертеңіне қоса алар өзіндік үлесін тереңнен салмақтай алса керек. Бір сөзбен айтқанда, өмірдің мәні адал әрі мағыналы, жемісті әрі нәтижелі еңбекте жатқандығын түбегейлі түйсіне алған әр адам биікке бастар жолдың қадірін салмақтай біледі.

Қалаған ісіңе ғашықтық пейілмен қарай білсең, өмірден өз орныңды тапқандығың! Мұндай философиялық қағида бағзыдан қалыптасқан жоғары адагершіліктік ұғымдармен астасып жатыр. «Кәсібің – нәсібің» дейді қазақ даналығы. Шын жүрекпен қалаған кәсіп арқылы ғана және жемісті еңбек арқылы өмірлік несібеңді, абырой-беделіңді, қоғам алдындағы құрметіңді еселей аласың. Ал, тәрбиеші болу – айтуға ғана оңай шаруа болғанымен, бұл мамандықтың қоғам үшін қаншалықты маңызы барлығын сол кәсіпті таңдағандар, осы жолда еңбек етіп жүрген жандар жақсы түсінеді.

Көрнекті тұлға Ахмет Байтұрсынұлы: «Балам дейтін ел болмаса, елім дейтін бала қайдан болсын» деген екен. Балабақша тәрбиешілері қай кезеңде болсын ертеңгі елім деп еңірейтін ұрпақты тәрбиелеуге тер төгуде. Бұл жолда үлкен ізденіс, парасат қажет. Ендеше, тәрбиешінің әр күні ізденіспен, ертеңгі азаматты қалыптастыру жауапкершілігімен ұштасып жатады. Тәуелсіз елдің жас ұрпағын лайықты түрде тәрбиелеу – біздерге артылған аса жоғары міндет.

Осы міндетті орындау үшін әрбір тәрбиеші жанын салады. Ендеше, олардың әрқайсысының еңбегі қашанда құрметке лайық деп білемін. ТӘРБИЕШІ! Бұл әрдайым үлкен әріптермен жазылуға тиіс мазмұнды сөз деп танымын. Өйткені, біз елдің ертеңгі азаматтарын тәрбиелеудеміз.

Өйткені, біз жас ұрпаққа қазыналы да бай ана тілі – қазақ тілін сіңірудеміз. Тіл арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарды, дәстүр мен салтты, ұлтымызға тән ізгіліктерді, жалпы адамзатқа ортақ өркениеттік ұстанымдарды жұғысты етудеміз.

«Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай атамыз айтқандай, менің де осынау қастерлі мамандықтың иесі атанғанымда он үш жыл болған екен. Қиындығы мен қызығы, ауартпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін осы еңбектің жолындағы педагогикалық ұстанымым - үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңғы қатардан көріну және әр тәрбиеленушінің бойынан жылт еткен жақсылықты, талап пен талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау. Сондықтан да бұл іс екінің бірінің қолынан келе бермейді. Өйткені, бұл – бала жанын тереңнен сезінетін, өз ісін жан-жақты білетін, бүлдіршіндерді жан-тәнәмен сүйе алатын, оларды бағалай білетін нағыз маманның қолынан ғана келетін жұмыс.

Ұлы педагог Г.Песталоцци: «Егер де сүйе білмесең, тәрбиелеу құқыған жоқ», деген екен. Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту еңбекке деген рухани адамгершіліктің қалыптасуына серпін беріп, негіз болады.

Бірақ бұл қажеттілік балаға күш салмай іске асуы мүмкін емес, сондықтан оны еңбексүйгіштікке, шыдамдылыққа, ұқыптылыққа, дербестікке, белсенділікке және өз еңбегімен айналасындағыларға қуаныш сыйлауға талпынуына тәрбиелеу қажет.

Халқымызда «Жас келсе - іске» деген керемет сөз бар. Демек, мен бойымдағы жастық жігерімді, күш-қуатымды, жаңашылдығымды талапты әрі талантты шәкірт тәрбиелеуге жұмсауым керек. Болашақта өз тәрбиеленушілерімді биік белестерден көріп жатсам, сол үшін өзімнің аз да болса үлесім тиіп жатса, мен өзімді бақытты тәрбиеші-ұстаз, бақытты жанмын деп білемін.

Батыр Бауыржан Момышұлы: «Ешкім іштен батыр болып тумайды: батырлық та мінез секілді өскен орта, көрген тәрбиеге байланысты қалыптасады» деп ұлы ой айтқан болатын. Біз бақшадағы бүлдіршіндерді жақсылық атаулыға тәрбиелеуге, тамаша ортада тәлімді тәрбие беруге әрдайым жауаптымыз. «Баланы ең әуелі мейір-шапағатқа, одан соң ақыл-парасатқа, ақырында нағыз пайдалы ғылымға, еңбекке баулы», дейді ғұлама А.Құнанбаев.

Мұндай қағидалардың барлығы біздің күнделікті жұмысымызда басшылыққа алынуға тиіс екенін ұмытпай, еңбегімізді осы бағытта құрамыз. Он жылдан аса тәрбиешілік еңбекте жүріп түйгенім – тәрбиешілік еңбекке мен басы бүтін бой ұсынып, әбден қалыптастым. Бүгінде балаларға мейірім төге отырып, биік белестерге жетуіне жауапты екенімді ешуақытта естен шығармаймын.

08.02.2024 ж №V00011

Заманауи тәрбиеші қандай болу керек?

МУМБЕКОВА ГУЛЖАН АЙТМОЛДАҚЫЗЫ

*Жетісу облысы Панфилов ауданы Алты үй ауылы
«Ә.Қастеев атындағы орта мектеп МДШО» КММ-нің
«Балдаурен» шағын орталығының тәрбиешісі*

Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер Тәрбиеші болу- шеберлікті, икемділікті, жан-жақты білімділікті, ерекше мейірімділікті, шыдамдылықты, жауапкершілікті қажет ететін мамандық. Заманауи тәрбиеші ХХІ ғасыр-білім ғасыры. Оқып, білім алу жас ұрпақтың бірден-бір міндеті. Ес біле балабақша табалдырығын аттайтын бүлдіршін санасы таза ақ парақ секілді. Не берсеңіз, соны қабылдайды. Не айтсаңыз, сол әрекетті бүлжытпай орындайды. Балалардың ой-өрісін дамытуға, олардың қиялына қанат бітіріп, тіл байлықтарының молаюына тәрбиешілердің сіңіретін еңбегі орасан зор. Тәрбиеленушілерге сапалы білім мен саналы тәрбие беруші де тәрбиешінің еншісінде.

А. Байтұрсынов өзінің «Мектеп керектері» еңбегінде былай деп жазды: ...педагог қандай болса, мектеп һәм сондай болмақшы. Яғни, тәрбиеші білімді болса, ол балабақшадан балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі балабақшамызға керегі-білімді, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін, дұрыс тәлім-тәрбие беретін - қазіргі заманға сай бағыт-бағдар алып, балаларды осы заманға сай тәрбиелей алатын - тәрбиеші.

Қай кезде болса да алдыңғы қатарлы ойшыл адамдар тәрбиеші еңбегін жоғары бағалап, оның қоғамдағы рөлін құрметті де маңызды деп санаған. Бұл жөнінде К.Д. Ушинский: «...тәрбиеші өзін өткен мен болашақтың арасында тірі дәнекермін, шындық пен жақсылықтың құдіретті жауынгерімін деп біледі және ол өз ісін сырт қарағанда қарапайым екендігін, бірақ тарихтың ұлы істерінің

бірі екендігін, бұл іспен көптеген ұрпақтар нәр алатынын түсінеді» деп жазды. Еңбектеген баладан ғұлама ғалымға дейін ұстаз алдынан өтеді.

XXI ғасырдың нағыз тәрбиешісі ол өз кәсібінің майталманы, осы мақсатқа рухани күш-жігерін, парасат-қуатын салу керектігі айтпаса да түсінікті. Бұл-әркімнің қолынан келе бермейтін, ерекше талапты қажет ететін, бай қиялды адамға тән қасиет. Сондай-ақ тәрбиеші күнбе-күнгі өзінің көп қырлы еңбегінде мазмұны әр түрлі кездейсоқ жайттардың туындап отыратынын алдын ала сезіп, болжап және оның оң шешімін табуға дайын болуы тиіс. Сондықтан да тәрбиешіні әр баланың жан-дүниесін танып-білуші әрі оны жеке тұлға етіп қалыптастырушы, ел болашағының мүсіншісі деуге болады.

Қазіргі заманғы тәрбиеші- бұл кәсіби маман. Педагогтың кәсібилігі оның кәсіби жарамдылығымен, кәсіби жол табуымен, дербес дамуымен, яғни өз бойында кәсіби қызметті орындау үшін қажетті қасиеттерді мақсатты түрде қалыптастыруымен анықталады. Осы жаңа ғасырдағы кәсібимаманның бойында мынандай қасиеттер болуы керек: сергектік, байқағыштық, сезімталдық, сенім, әділдік, байсалдылық, ұстамдылық, сабыр сақтау, ілтипаттылық, мейірімділік.

Тәрбиеші маманымен дәрігерді салыстырып көрелік. Дәрігер баланы тексеріп алмай, диагноз қойып қателесуіне құқығы бар ма? Жоқ, құқығы жоқ. Сол сияқты тәрбиеші маман да баланы алдын ала зерттеп алмай оған тәрбиелеу мен дамыту әдістерін қолдана алмайды. Бастысы әр баланы зерттеп, зерделеп алып, мінез-құлықтарындағы ерекшеліктеріне сай тәрбиелеу.

Ал, енді «Заманға сай тәрбиеші қандай болу керек?» Заманауи тәрбиешінің алдында тұрған басты міндет- балабақшадағы барлық балаларға бірдей көзқараспен қарап, заманға сай білікті ұрпақ тәрбиелеу. Не меңгеру қажет? Заман талабына сай жаңа технологияларды меңгеріп, білімін жетілдіріп отырады. Адамгершілік қасиетті бүлдіршін бойына сіңіру-ол біздің басты міндетіміз.

Қорыта келгенде, Қазақстан Республикасының егеменді ел болуы жас ұрпақтың жан-жақты дамуын, дүниежүзілік алдыңғы қатардағы ақыл-ой мен тәжірибені өскелен өмір талабына жеткізуін, халқымыздың көп жылдар бойы тұншығып келген тілін, мәдениетін, тәлім-тәрбиесін жаңартуды талап етеді. «Заманға сай тәрбиеші-ол өзіне артылған ауыр жүктің салмағын сезінген тәрбиеші, өз ісіне ерекше жауапкершілікпен қарайтын тұлға. «Заманға сай тәрбиеші » деген ұғымның тобықтай түйіні- өз кәсібінің майталманы, қазіргі ұрпаққа қажетті тәлім-тәрбие беретін, заманға сай технологияларды меңгерген, саликалы ұрпақ тәрбиелейтін, терең білім мен адамгершілік қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңірген-тұлға.

08.02.2024 ж № V00010

Тәрбиеші-бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға

РАЙСОВА АРДАҚ ЖҰМАҒАЗЫҚЫЗЫ

*Жетісу облысы Панфилов ауданы Алты үй ауылы
«Ә.Қастеев атындағы орта мектеп МДШО» КММ-нің
«Балдаурен» шағын орталығының тәрбиешісі*

Біздің басты қызметіміз баланы тәрбиелеу. Шағын орталықтағы бала тәрбиесі-бұл жалпы тәрбиенің ең басты бөлігі. Ата-ана және отбасы мүшелері жас нәресте дүниеге келген күннен бастап, оның өміріне қамқорлық жасап, болашағын жоспарлайды және саналы азамат болып өсуі үшін қажет жағдай жасайды. Біз шағын орталыққа келген баланың тәрбиесіндегі кемшін қалған тұстарын жетістіріп, оны дене және ой еңбегіне үйретуге, күн тәртібін дұрыс реттеуге, салауатты өмір сүруге баулимыз, адал болуға тәрбиелеп, жақсылықты үйретуге, жамандықтан жиренуге үйрету арқылы бойында жастайынан мәдени құндылықтар мен адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға тырысамыз.

Отбасы-бұл баланың өмір сүру ортасы.

Жеке адамның бойындағы ар-ұяты, ақыл-ойы, адамгершілігі, басқа адамдармен қарым-қатынаста болуы, мәдениеттілікке тәрбиелеуде отбасы алғашқы қадам. Отбасының басты қазығы. Алтын тіреу діңгегі-бала. Ата мен ана-бала тәрбиесінің қамқоршысы, өнегесі.

Ата-асқар тау,

Ана-бауырындағы бұлақ,

Бала жағасындағы құрақ,-деп ата-ана мен баланы табиғаттың тамаша құбылыстарына теңеген халық мақалы өте орынды айтылған. Өйткені отбасындағы ең басты тұлға-ана. Сол үшін ата-аналармен қатар тәрбиешінің жұмысы-шағын орталықта әр балаға қолайлы жағдай жасау, тәрбие мәселесінде еркіндік беру. Демек, бала нәзік, ал бала тәрбиесі одан да нәзік. Ол жан-жақты ойлауды, жанашырлықты, ізденімпаздықты қажет етеді. Бала тәрбиесі жас шыбық тәрізді, қалай исең, солай қарай иіледі. «Адамды адам ғана тәрбиелей алады»-деген қағида кімге болса да басшы болуы тиіс.

Өз қара басым бала тәрбиелеуде өзімді ұстамды, төзімді болуға тәрбиеледім. Өйткені әр балаға жеке тұлға ретінде қарау керек. Балалармен балаша ойнап, бала сияқты ойланып, психолог болу қажет. Тәрбие жұмыстарында, оқу үдерісінде баланың көңіл-күйіне, жан дүниесін түсінуге әрекет жасау керек.

Тәрбиеші өзін жинақты, тіл байлығы күшті, мәдениетті тұлға ретінде көрсете білсе, бала да шағын орталықта жақсы тәлім-тәрбие алады. Шағын орталықтағы бала-ойын баласы. Сол үшін тәрбиеші балаға үйретер санамақтарды, ойындарды, тақпақтарды, ертегілерді жатқа білуі қажет. Неғұрлым балаға зейін қойып, оның мәселесін тыңдасаң, соғырлым бала саған жақын болады. Балаларды жаман, жақсы деп бөлуге болмайды. Әр баланың көрінбейтін бір өнері болады, тек соны тәрбиеші уақытында көріп, сыртқа көрсете білуі керек. Тәрбиеші деген сөз-алдымен баланы тәрбиелейтін адам, сосын білім беретін ұстаз. Мен бұл жағдайды былай көрсеткім келеді.

Тәрбиеші			
Баланың	баланың	үлгі тұтар	Баланың
екінші	досы	тұлға	көмекшісі
ата-анасы			

М.Монтессори педагогикасының түсіндіруінше баланың туғаннан азамат болғанға дейін барлық өмірі оның еркіндігі мен дербестігінің дамуы болып табылады. Бұл технологияның ерекшелігі оқытудың бірыңғай бағдарламасы болмайды, әркім табиғат берген даму жолымен жүреді. Шағын орталықта сабақ болмайды, әр күн жалпы жиыннан басталады және жиыннан кейін әркім өз еркімен қалаған жұмысымен айналысады. Әр баланың іс-әрекеті өз еңбегіне қарай үлкендермен бағаланады. Мұндағы басты мәселе, бала өз-өзін бағалайды. Балалар, әртүрлі жастағы топ болып жұмыс жасайды, мысалы 2 жастағы баланың қасында 4 жасар бала жұмыс жасай алады. Олар бір-біріне кедергі келтірмейді, керісінше бір-біріне көмектеседі.

Осы орайда тәрбиешінің басшылыққа алатын негізгі ұстанымдары:

- Тәлім-тәрбие ұсынылған ойындарды меңгерту, оның бала зердесіне әсер етуі, қабылдауы, есте сақтауы.
- Тәрбиеші мен баланың арасындағы педагогикалық әдеп пен ынтымақтастықтың сақталуы.
- Балаларға берілетін тапсырманың шектен тыс ауыр болмауы.
- Ойын тәсілдерінің тиімділігі іс-әрекеті жүйелі, мазмұн сабақтастығын сақтай отырып, бірнеше компоненттерін құру.
- Тәрбие жұмыстарының баланың денсаулығын нығайтуға әсер ететіндей болуы шарт.

Мен тәрбиеші маман ретінде балаларға ұйымдастырылған оқу іс-әрекетін ойын түрінде өткізуге талпынамын. Өйткені, ойын барысында бала өзіне қойылған рөлді үлкен жауапкершілікпен қабылдайды, өздерін бір уақыт ересектер санатына қосады.

Мектепке дейінгі педагогтар балаларды эмоционалды жайлы жағдайын қамтамасыз етуге бағытталған әдістер мен формаларды өз жұмысында қолдануы қажет.

Концепцияда көрсетілген талаптарға сай жаңа формациялы тәрбиешілерді қалыптастыру қажет.

Жаңа формациялы тәрбиешілерді қалыптастырудың негізгі мақсаты:

- жеке тұлғаның қажеттіліктерін қалыптастыру;
- жеке тұлғаны жан-жақты дамыту;
- тәрбиешінің жеке тұлғалық қабілеттерін ашуға мүмкіндік тұғызу;
- тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігін дамыту;
- тәрбиешінің біліктілігін арттыру;

Біздің басты мақсатымыз-баланы даму әлеміне енгізу болса, басты бағытымыз-баланың денсаулығын сақтау, нығайту оларды жан-жақты дамуына жағдай жасау. Бағдарламаларды тиімді қолдану арқылы балалардың ерік-жігерінің қалыптасуына өз бетінше ізденуіне, жеке тұлға ретінде дамуына, қалыптасуына басты назар аударып келеміз.

Тәрбиеші-жай ғана мамандық емес. Ол адам бағдарын жасаушы, келешек ұрпақтың сәулетшісі. Бұл сөздің астарында тәрбиеші мамандығының үлкен жауапкершілік иесі екендігін айқындап тұр. Шағын орталық жұмысы жауапты әрі қызықты. Жауаптылығы сол-Отанның лайықты тұлғаларын қалыптастыруда ең алғаш темірқазық болатын-мектепке дейінгі мекеме. Қызықтылығы сол-жас бүлдіршіндермен араласып, олардың тәтті қиялынан туындайтын әр сөзді, олардың балаң көңілімен ұштасып шығатын әр іс-қимылын күнделікті көзбен көрудің өзі ғанибет.

«Жол таңдауда жалтаңдауға болмайды» дегендей, әу баста ұлтымыздың тәуелсіз еліміздің ертеңі боларлық бүлдіршіндерді тәрбиелеу жолын таңдағаныма еш өкінбеймін. Керісінше, ауыртпалығы мен жауаптылығы мол осы кәсіпті таңдау арқылы қоғамдық дамуға өлшеусіз үлес қосып келе жатқанымызды мақтан етемін. Адам баласының өмірінде болуға тиіс бақыттың бірі не десек, ол-өз қалауыңмен таңдаған кәсіп-мамандығыңа деген ынтызарлық, әрі ыстық ықылас дер едім. Өз еңбегіне жан-тәнімен берілген, қоғамдық ортадағы жауапкершілікті тереңнен салмақтай алған, бір сөзбен айтқанда, өмірдің мәні адал, әрі мағыналы, жемісті әрі нәтижелі еңбекте жатқандығын түбегейлі түйсіне алған әр адам биікке бастар жолдың қадірін салмақтай біледі. Қалаған ісіңе ғашықтық

пейілмен қарай білсең, өмірден өз орнынды тапқандығың! «Кәсібің-нәсібің»-дейді қазақ даналығы. Шын жүрекпен қалаған кәсіп арқылы ғана және жемісті еңбек арқылы өмірлік нәсібенді, абырой-беделінді, қоғам алдындағы құметінді еселей аласың.

Ал, тәрбиеші болу-айтуға ғана оңай шаруа болғанымен, бұл мамандықтың қоғам үшін қаншалықты маңызы барлығын сол кәсіпті таңдағандар, осы жолда еңбек етіп жүрген жандар жақсы түсінеді.

Көрнекті тұлға Ахмет Байтұрсынұлы: «Балам дейтін ел болмаса, елім дейтін бала қайдан болсын» деген екен. Шағын орталық тәрбиешілері қай кезеңде болсын ертеңгі елім деп еңірейтін ұрпақты тәрбиелеуге тер төгуде. Бұл жолда үлкен ізденіс, парасат қажет. Ендеше, тәрбиешінің әр күні ізденіспен, ертеңгі азаматты қалыптастыру жауапкершілігімен ұштасып жатады.

Тәуелсіз жас ұрпағын лайықты түрде тәрбиелеу-біздерге артылған аса жоғары міндет. Осы міндетті орындау үшін әрбір тәрбиеші жанын салады. Ендеше, олардың әрқайсысының еңбегі қашанда құрметке лайық деп білемін.

Қиындығы мен қызығы, ауыртпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін осы еңбектің жолындағы педагогикалық ұстанымым-үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңға қатардан көріну және алдымыздағы әр тәрбиеленушілеріміздің бойынан жылт еткен жақсылықты, талап пен талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау.

Тәрбиеші болу-әр балаға екінші ана болуға парапар еңбек. Анадай мейірім мен қамқорлық таныту, аялы сөздермен ілтипат білдіріп, ізгіліктерге бағыттау біздің күнделікті еңбегімізде өріліп жатыр. Сондықтан да бұл іс екінің бірінің қолынан келе бермейді. Өйткені, бұл-бала жанын тереңнен сезінетін, өз ісін жан-жақты білетін, бүлдіршіндерді жан-тәнімен сүйе алатын, оларды бағалай білетін нағыз маманның қолынан ғана келетін іс дер едім.

Ел ертеңі де, болашақтың базары да, келешектің кемеңгерлері де-бүлдіршіндер емес пе? Олай болса, келешегіміз келісті, болашағымыз жарқын болсын!

Пайдаланған әдебиеттер.

1. «Бала мен балабақша» журналы №5,2014
2. Отбасы және балабақша журналы №6,2014
3. М.Монтессори әдістемесі. Шымкент, 2015
4. «Бала мен балабақша» журналы №3,2015

08.02.2024 ж №V00009

Бастауышта оқушылардың көркем жазуын қалыптастыру

ОРТАЕВА АЛИМАШ ТУРСУНБЕКОВНА

Түркістан облысы Бәйдібек ауданы

*“Қ.Бәйменов атындағы жалпы білім беретін мектеп” КММ-сі
бастауыш сынып мұғалімі*

Көркем жазу оқушының келген күнімен жазуымен басталады. Әдемі жазуды меңгерудің әр адамға маңызы өте зор. Әдемі жазу бұл мәдениеттің белгісі, әрі сол жазуды оқитын адамға көзқарасы, құрметі. Көркем жазудың мақсаты - дұрыс, анық және тез жазуды қалыптастыру. Оқушының каллиграфиялық қабілетін қалыптастырудың педагогикалық қоғамдық тәрбиелік мәні зор.

Мектептегі оқыту үрдісі сауат ашудан басталатыны белгілі. Сауат ашу жұмысының негізгі мақсаты - балаға хат таныту, яғни оған жазу мен оқуды үйрету. Сауат ашу - аса жауапты да, күрделі жұмыс. Өткені сауат ашу кезеңінде оқушылар дыбысты әріппен таңбалай білуге (фонетика - графикалық жазуға) үйретіліп қоймайды, сонымен бірге каллиграфиялық талапқа сай жазуға дағдылануы тиіс. Демек, сауат ашудың міндеті әріпті жаза білуге үйрету емес, оның әрбір элементін дұрыс сақтауға, дәптерге қалай болса солай жазбай, оңға қарай, біркелкі көлбе, таза, анық жазуға машықтандыру міндеті тұр.

Осы талаптарды орындау негізінде оқушының көркем жазу дағдысы (каллиграфия) қалыптасады.

Әдемі жазу – өнер. Таза, анық, әдемі жазуды оқуда жеңіл, ондай жазумен берілген ойды түсіну де оңай. Әріп таңбаларын әдемі, көркем етіп салуға жаттықтыру мақсатында жүргізілетін жұмыстардың оқушы бойында жақсы қасиеттердің қалыптасуына ықпалы бар. Мектепке алғаш келгеннен бастап, баланың жазуына жете көңіл бөлмеу көп жағдайда оның өз ісіне салдыр салақ қарауына, жауапкершілікті сезінбеуге әкеп соғады. Таза, әдемі жазуды талап ету оқушының әсемдік сезімін оятып, мінез құлқын тәрбиелеп, жауапкершілікке тыңғылықтылыққа, ұқыптылыққа үйретеді.

Әдемі, анық жазуға үйрету арқылы мұғалім оқушыны еңбексүйгіштікке, ұқыптылыққа, әдемілікке тәрбиелейді.

Көркем жазу әдісі - тікелей жазу тарихымен байланысады. Ежелден адамдар өз ойын келер ұрпаққа жеткізу үшін тасқа, металға, ағашқа, саз балшыққа жазған екен. Одан кейін папирус, пергамент, матаға, қағазға жазатын болды.

Жазу қарулары да өзгерді. Олар қамыс ағаш, бояу жаққыш, қаздың қауырсыны, болаттан жасалған қалам ұш, шарик қаламсабы болды. Болаттан жасалған қалам ұш 19 ғасырдың басында пайда болғанымен оны пайдалану ғасырдың екінші жартысында пайдалана бастады. Ал қаздың қауырсыны жазуға әдемілік береді, әрі арзан, әрі ыңғайлы деген ойлар 19 ғасырдың аяғына дейін жетті. Шрифт қиын болғандықтан жазу, 1Петрдің кезінде жеңілдетілді. Мектептерде жазуды оқыту арнайы пән болып кірді. Көркем жазу пәнінің ең маңыздысы жылдам әрі әдемі жазу болып табылатын. 20 ғасырдың басында жазу шрифтінің жеңілдету туралы тағы әңгіме көтерілді.

Өткен ғасырдың 70 жылдарында ғана мектепке арналған жазу шрифті қабылданды. Бұл шрифт арнайы шарик қаламсабына арналған, салмақ салмай, қаламсапты дәптердің бетінен алмай, жылдам жазу. Өткен ғасырдан бастап оқушылардың отыруына да гигиеналық талаптар қойыла бастады.

Профессор Ф. Эрисмонның мектеп партасы ең ыңғайлы болып табылады деген. Ендігі басталған дискуссия жазу жөнінде болды. Әріпті түзу салу керек пе, әлде қиғашынан салған жөн бе? Кейбір елдерде түзу жазғанды жөн көрді.

Әріп анық түседі, ірі китар балалар саны азы болады деп есептеді. Түзу жазудың өмірі ұзаққа бармады. Қиғашынан жазу әрі тез, әрі ыңғайлы деп табылды.

Көркем жазудың ойдағыдай болуы гигиеналық талаптарды орындаудың нәтижесінде болады. Ол мектеп жиһазы партаның оқушыға сәйкес келуі, оның ыңғайлылығы, жарықтың түсуі.

Жазу процесінде оқушы дұрыс отыру керек, қаламсапты дұрыс ұстауы, дәптерді партаға орналастыру, осының әрі баланың көзіне, жазуына жұмыс қабілетіне әсерін тигізеді. Отырғанда орындық партаға кіріп тұруы керек, сол қол дәптерді басып тұрады, ал оң қолдың басы дәптер де жатады.

Бала мен партаның арасына жұдырық сыятындай болуы керек. Көз бен дәптердің арасы 30 см болуы шарт. Жарық сол жақтан түсуі керек. Жазу ұзақтығы 1 сыныпты 5 минут, 2 сыныпта 8 минут, 3 сыныпта 12 мин, 4 сыныпта 15 мин. Одан ұзақ жазу баланы шаршатады. Арасында балаларды демалдырып, сергіту жаттығуларын жасаған жөн. Мектепке алғаш келген баланың жетекші әрекеті ойын, ал штрихтау ойын түрінде жүргізіледі. Әр түрлі зат бейнесін, геометриялық фигураларды штрихтау, баланың қолын жаттықтырмайды, оның сөйлеуі мен ойлауын дамытады. Штрихтар арқылы сурет салу жаттығуларын сурет альбомына орындатқан жөн. Штрихтарды өзара қосып сурет салу кезінде балалар заттардың пішінін, құрылысын жазықтықта орналасу қалпын еркін қабылдап, оң, сол, шеті, жоғары, төмен, түзу, қисық, дөңгелек т. б ұғымдарды меңгереді.

Жазуды үйренуде мына принциптерді сақтаған жөн:

1. Көрнекілік принципі: мұғалім тақтаға, дәптерге таблицаға көрнекіліктер арқылы жазып көрсетеді.
2. Сапалылық принципі: мұғалім басына не үшін қиғашынан жазады, әріптерді қалай басқарады, әріптердің биіктігі қандай болу керек екенін түсіндіреді. Қиғашынан жазу тер әрі ыңғайлы.
3. Қайталау принципі: жаттығу орындау кезінде пайдаланады. Жазылған нәрсеге міндетті түрде анализ беріледі. Баланың жазған жазуын дұрыстығын тексеріп отырды.
4. Генетикалық принципі, алғашында жеңіл әріптер, содан соң салынуы қиын әріптер мысалы а, о, ш, т, п, н,.... қолы жаттыққаннан кейін қ. ж. б. в. ф т. с. с
5. Жеке дара ерекшелігін ескеру принципі; оқушылардың көз нашарлығы, бас ауруы, жүрек ауруы. т. б ескеріп отыруы қажет. Барлық бала бірдей емес, олардың жас ерекшеліктері, ойлау қабілеттері әр түрлі Сондықтанда жазу каллиграфиялары әр түрлі. Біреуі өте жақсы, енді біреулері өте нашар жазады. Нашар жазатын оқушылармен жеке жұмыс жасау талап етіледі.

Каллиграфиялық жазуды қалыптастырудың негізгі әдістері:

1. Мұғалім жазу үлгісін өзі тақтаға қайта – қайта жазып көрсетуі тиіс.
2. Әуеде жазу. Ұстаз әріпті әуеде жазып көрсетеді. Бала қолдың қозғалысынан әріптің дұрыс формасын ұғады. Бұл әдіс оқу процесін жандандырады.
3. Көшірмесін түсіру әдісі. Жазылған әріптің үстінен басу.
4. Дайын үлгіден көшіру әдісі. Бұл еліктеу. Оқушы өз жазғанын ұстаздың жазғанымен салыстырады.
5. Әріпке анализ жасау әдісі. Мысалы: а әріпі бір дөңгелектен және бір ілмешектен тұрады.

Балалардың көркем жазу дағдыларын қалыптастыру үшін мынадай жаттығуларды пайдаланған жөн.

1. Ғажайып алаң. Тақтаға әріп жасырылады. Мұғалім жасырылған әріптің әрбір элементтері бойынша сипаттап айтады да, ал оқушылар қандай әріп екенін айтады. Мысалы: Түйе өркешін қарайық, ұқсайды оған қай әріп? Жаңа әріпті өту үшін 2 сағат беріледі. Бұл жаттығуды 2 - сағатында өткен өте тиімді.
2. Әріпті тап. Әріптің бір немесе екі элементі жазылады оқушылар қалған элементін тауып жазып көрсетеді. Барлық әріпті өткеннен кейін, сабағымыздың басында көркем жазу болады. Сол кезде пайдаланған тиімді. Бұл жаттығудың мақсаты білген білімдерін әрі қарай төселдіру дағдыларын қалыптастыру.
3. Орнын белгіле. Тақтаға немесе дәптерге алдын ала сөздер жазылады. Оқушылар әріп элементтерінің және әріптердің байланысу орнын белгілейді. Бұл жаттығуды қазақ тілі сабағында пайдаланған жөн.

Бұндай жаттығулар жас жеткіншектің ойлауын дамытып, қызығушылығын арттырады. Оқушының каллиграфиялық дағдысына көп әсер беретін, ол алғашқы кезде, алғашқы рет қаламсап ұстап, әріп жазған кезі. Әдемі сұлу жазудың фундаменті 1, 2 - сыныпта құйылады. Сол кезде жазуын жөндемесе сол қалпында қалып қоюы мүмкін. Кейін жөндеу қиын болады.

Оқушының қолы неге нашар болады?

Мұғалімнің қолының үлгісі. Оқушы ұстаздың жазуын көшіреді.

Мұғалімнің әлеуметтік жағынан оқытудың жоқтығы. Мұғалім әр оқушыға жазудың кемшілігін, оны қалай жөндеу керектігін түсіндіріп отыру қажет. Әдемі жазуды қалыптастыруына мұғалім ғана емес, оқушының жеке ерекшеліктері де әсерін тигізеді.

1. Оқушының әдемі жазуға деген ынтасы.

2. Оқушының жай жазуы. Тез жазып үлгеремін деп жазу каллиграфиясын бұзады.

3. Нашар жазуға түрлі аурулар себеп болады: невроз, көз ауруы, ревматизм т. б. Бұл оқушыларға мұғалім жеңілдік жасайды.

Қорыта келе “Ғылым қалғып кетсе, қараңғылық бас көтереді” дегендей, заман талабына сай жаңа технологиялармен жұмыс жүргізу алдымызда отырған бала тәрбиесіне зор ықпал ететіні белгілі. Қазіргі мынау заман талабына сай ақпараттық технологиялардың даму қарқынының басымдылығы соншама барлық жазу үрдісі компьютермен қамтылған. Көркем жазу емлесі біз үшін, болашақ жастарымыз үшін ешқашан қалыс қалмау қажет. Қарыштаған заманда біз өз қалыптасқан көркем жазу сауаттылығын ұмытпауымыз керек! Көркем жазу, өзіндік жазу жазбалары сауаттылықтың нышаны.

Құрметті ұстаздар! Оқушыларымыз сауатсыз болмасын десек, жазу дағдысын, көркем үлгі деңгейін көтерейік! Оқушының жазу мәнерін әдемі болып қалыптасуына бастауыш сынып мұғалімдері жауаптымыз.

08.02.2024 ж №V00008

Бастауыш - білім негізі

ДОСМЫРЗАЕВА АКМАРАЛ КИЯСХАНОВНА

Түркістан облысы Ордабасы ауданы

«Б.Төленбаев атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ-сі

бастауыш сынып мұғалімі

Егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, жігерлі де батыл, өзіне-өзі сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік, дүниетанымы дұрыс қалыптасқан азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны айрықша.

Мектеп қазіргі қоғамның дамуымен, әлеуметтік практикамен тығыз байланысты. Мектеп өмірі балаға жаңа әлемнің есігін ашып беріп, рухани дүниесінің қалыптасуына негіз салады.

Тәрбиенің сан салалы, күрделі мәселе-леріне терең бойлауға бастайтын, күнде-лікті тұрмыста кездесетін дағдылар арқылы баланың жан дүниесіне әсер ететін білім мен тәрбиенің алғашқы баспалдағы – бастауыш мектеп. Бастауыш саты – білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Келешекте жалпы білім алу мен кез келген арнаулы мамандықтарға талпынудың іргетасы осы бастауышта қаланбақ. Сондықтан, оның сипаты мен мазмұны, оқытудың әдістері мен формалары қазіргі жағдайда жан-жақты талданып отыр. Өйткені, баланың жеке бас қасиеттері, оның адамгершілі-гінің, белсенділігінің қалыптасуы мектеп-ке дейінгі тәрбие мен бастауыш сынып-тарда жүзеге аспақ. Оқушының рухани күш-қуаты мен ерік-жігерінің, шығарма-шылық қабілетінің, жалпы мүмкіндікте-рінің ашылар кезі. Бастауыш мектептің негізгі міндеті – жеке тұлғаны дамытып, оның алғашқы қалыптасуын қамтамасыз ету, білімге деген сенімін нығайту, іскерлігі мен дүниетанымын қалыптас-тыру, оқуға деген қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру болып табылады. Ендеше, осы міндеттерді жүзеге асыратын басты тұлға – Ұстаз. Тек мықты ұстаз ғана осындай ауыр жүкті алып жүре алады.

«Ұстаз – жас ұрпаққа» өз өнерін, тәжірибесінен, білімін үйретуші, ақылшы, тәрбиеші». Мұғалім-мемлекет қызметкері. Мұғалімді мемлекет оқытып, білім беріп мемлекеттің болашағын сеніп тапсырады. Ол қоғамның мұң-мұқтажын жоқтайды, болашағын ойлайды, соған қызмет етеді. Мұғалім мәдениеттің қайнар көзі, жастарды қалыптастыратынн мүсінші, адамтану мамандығының иесі. Бүгінгі мұғалім, әсіресе бастауыш сынып мұғалімі өте жан-жақты білімді әмбебап ұстаз болуы тиіс.

Мұғалім өзінің қадір-қасиетін жоғары ұстағаны жөн. Жоғалған абырой қайтып орнына келмейді. Бастауыш сынып оқушысы сенгіш келеді. Баланың сенімін ақтау мұғалімнің парызы. Мұғалімнің қызметі қызықты да, бейнеті көп, ауыр жұмыс. Мұғалімдікке үлкен жүрек, балаға деген ыстық мейірімділік керек. Мұғалім-мемлекеттің саясатын іс жүзіне асырушы тұлға. Бастауыш сынып мұғалімі жас балалардың тілін таба білетін, олардың жұмысын ұйымдастыра алатын, өзіне қатал талап қоя білетін, өзінің әріптестерін түсінетін, ата-аналармен ынтымақтастыққа еңбек ете алатын болуы керек. Ұстаздық қызметтің қиындығы мол. Себебі, ол бір екі ғана баланы тәрбиелемейді. Ол қабілеті мол бейімділігі, қызығушылығы, мінез-құлқы, түсінігі мен көзқарасы әр деңгейдегі жасөспірімдерді тәрбиелейді, оқытады, біліммен сусындатып, өмірге жолдама береді. Мұғалім еңбегінің ерекшелігі оның баламен үнемі қарым-қатынаста болуымен және рухани араласымен сипатталады. Ұстаздық әдеп жай ғана сыпайылық білдіру емес, ол шығармашылық ақыл-ой әрекеті, мәдени мінез-құлықтың, саналы іс-әрекеттің, білімділік пен іскеліктің жиынтығы. Ұстаздың әрбір қадамында баламен арақатынасында, сезгіштік, байқампаздық, салмақтылық, ұстанымдылық, ілтипаттылық, кішірімділік, талап қоя білу, адамға сенім арту, ынталы-ықыласты болу, талас-тартыс туған жағдайда әділдік, адалдық көрсету, бала жүрегіне жол таба білу, түсіне білу ұстаздық әдептілік белгілеріне жатады. Ұстаздық әдептің негізі оқушыларға деген шын ықыласта және олардың адамдық ар ұятына деген адалдықта жатыр.

Ұстаздық әдеп көбінесе шәкірттермен бүкіл оқу-тәрбие жұмысының барысында ұсынатын жөнге лайық шара ретінде анықталады. Ұстаздық әдет шығармашылық, ақыл ой әрекеті айрықша іскерлік әдепті ұстаздың әртүрлі әдіс-тәсілдерді меңгеріп қана қоймай, сонымен қатар оларды ақыл таразысына салып өлшеп, орнымен пайдалана біледі.

Ұстаздық әдеп әр ұстазда әр түрлі және әр қалай көрініс беруі мүмкін. Бұл оның жас мөлшеріне темпераментіне, мінез-құлқына, тағы басқа ерекшеліктеріне байланысты. Ұстаздық әдеп әр ұстаздың дара қасиеті.

Мен бастауыш сыныптарының ұстазымын. Алғашқы ұстаз... Немесе, екінші анамын деп айтса да болады. Қалай тәкаппар әрі мейірімді естіледі! Бірақ, алғашқы ұстаз болу үлкен жауапкершілікті сезіндіреді. Өйткені, ата-аналар өздері үшін ең қымбатты «қазыналарын» — балаларын маған сеніп тапсырады. Сондықтан баланың мектептегі өмірі қалай қалыптасатыны алғашқы ұстаздан, менен байланысты. Әрбір балаға жеке тұлға ретінде қарау, оларға деген шынайы сезім, құрмет пен сенім болған жағдайда ғана өзара түсіністік қалыптасады. Бұдан екі мың жыл бұрын Сократ : «Әрбір адам күн сияқты, тек оған жарқырауға мүмкіндік беру керек» деп жазған болатын.

Ұстанымым «Сенемін». Мен неменеге сенемін? Мен әрбір баланың дарындылығына сенемін. Олар өздерінше дарынды. Менің ұстаз ретінде міндетім әрбір оқушының бойындағы сирек кездесетін күш-қуатын айқындау, баланың өзінің жақсы жақтарын ашып көрсетуіне көмектесу. Баланың дамуы, оның жақсы жақтарының жетілуі тек қана қызмет барысында өтеді. Сол себепте, менің педагогикалық тәжірибемнің бастаушы идеясы әдістемелік жүйелерді өңдеп, тиімді технологияларды, ұстаз бен оқушы қызметтерінің түрлері мен құралдарын бірге таңдау. Әртүрлі іс-шараларға қатысу, сабақта компьютерлік технологияларды, оқуда біліктілікті, зерттеу қызметтерін ұйымдастыру, оқушыларды қызықтыратын тиімді тәсілді пайдалану. Әрине, көп оқып, көп дайындалуға тура келеді.

Бірақ, нәтижесін көргенде уақыттың, күштің кеткеніне өкінбейсің.

Ал, оқушылардың риза болғанын, қуанғанын көргенде нағыз марапат осы екенін түсінесің. Менің оқушыларымның өмірде дұрыс шешім қабылдап, өздерінің күштеріне сеніп және достасып, қуануды және күйіне білуді үйренсе деймін.

Ақырын жүріп, анық бас, Еңбегің кетпес далаға. Ұстаздық еткен жалықпас, Үйретуден балаға,- деген дана Абайдың өлең жолдарын әрдайым жадымда ұстаймын. Егер шәкірт өмірде бір кірпіш болып қаланып, ұстаздан шәкірт озып жатса, төккен тер мен адал еңбектің ақталғаны емес пе?!

Әрине, «Шәкіртсіз ұстаз тұл» демекші менің де мақтан тұтатын шәкірттерім бар. Бірнешеуі менің ізімді қуып мұғалім болуда. Әрбір шәкірт өзіне үлгі-өнеге болған сүйікті мұғалімін ұстазым деп атайды. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау-әр мұғалімнің борышы. Ол –өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Осы іске деген қызығушылық пен сүйіспеншілік қана оны небір қиын әрекеттерге жетелейді, іске батыл кірісуге себін тигізеді. Нәтижесінде бір емес, бірнеше жас жүрекке мәңгі ұстаз болып қалады.

Ұстаздың осыншама қадір-қасиет, құрметке бөлінуі өзін қоршаған орта мен әрбір шәкіртіне асқан сезімталдықпен, жауапкершілікпен қарым-қатынас жасауында. Өйткені оның қарапайым да сыпайы киім киісі, мәдениетті сөзі, әдепті жүріс –тұрысы, жинақы іс-әрекеті, білімі шәкіртке де, ата-анаға да, жұртшылыққа да өнеге. «45 жыл мұғалім болсаң да, 45 минутыңы дайындал» деген нақыл сөз, менің ең басты ұстанымым болып табылды.

08.02.2024 ж № V00007

Оқушылардың ұлттық қолөнер туралы түсініктерін қалыптастыру

НЫСАНБЕКОВА АЙГУЛЬ БОЛАТОВНА

Түркістан облысы Бәйдібек ауданы

*«Қ.Бәйменов атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ-сі
көркем еңбек пәні мұғалімі*

Қазақ халқы өнерлі халық болғандықтан, өнерін жоғалтпай өзінің ісін, өмірін жалғастыратын шеберлі өнерлі ұрпақ тәрбиелеп өсірген. Ал қазіргі күнде жастарды өнерге, шеберлікке үйрету, ұлттық тәрбие беру технология пән мұғалімдеріне жүктелген.

Халқымыздың сарқылмас бай қазынасы, рухани мұрасы болып табылатын қазақ қолданбалы өнеріне деген алғашқы негізі, ұлттық мәдени құндылықтарға баулу ісі мектептегі бейнелеу өнері пәнінен басталатыны белгілі. Осы тұрғыдан бейнелеу өнері пәнін мектепте оқытудың негізгі мақсаты қоршаған орта әсемдігін көру, сезіну, қабылдау қасиеттерін қалыптастыру, эстетикалық талғамын, шығармашылық қабілетін жетілдіру, көркемдік қаракеттерді өз бетімен орындауға үйрету болып табылады.

Қазіргі таңда мектеп оқушыларын еңбекке тәрбиесіне баулу арқылы өз ұлтымыздың ұлттық қолөнеріне үйрету – оқу тәрбие үрдісінің өзекті мәселелерінің бірі болып келеді. Қолөнерге оқушыларды баулу өз елін, жерін, халқын сүйу, салт-дәстүрін бағалай білуге үйретеді. Қай халықтың болмасын қолөнері, оның тарихынан, әдет-ғұрып, салт-дәстүрлерімен қатар өркендеп, дамиды. Сондықтан жас жеткіншектерді халқымыздың мазмұнға бай тәрбиесі негізінде өсіруге, ой-өрісін, жоғары эстетикалық тағлымын, биік адамгершілік тұлғасын қалыптастыруға көп көңіл бөлінеді. Қолөнерді жасап байыту арқылы адамның жан дүниесі, ақыл-ойы, қиялы, іскерлігі, шеберлігі, тапқырлығы, талаптылығы, ұқыптылығы және байқағыштығы артып, дағдыландырады. Қолөнерді оқыту әдісі дегеніміз — мұғалімнің технология сабақтарында оқушылардың шығармашылық іс-әрекетіне басшылық ету тәсілдерінің жүйесі. Қазақ халқының ұлттық өнерін, тарихын көптеген ғалымдарымыз Ә.Марғұлан, Ө.Жәнібеков, Х.Арғынбаев, С.Қасиманов, Ғ.Иляев, А.Ғалымбаева, А.Мұқанов және т.б. зерттеп көптеген еңбектерін жарыққа шығарған.

Еңбек сабақтарында оқушыларды қолөнеріне баулу және сәндік қолданбалы өнер негіздері бойынша М.Қозыбақов, Ш.Әбдуалиева, С.Жолдасбекова, Б.Ортаев, т.б. зерттеу жұмыстарын жүргізген.Технология сабақтарында халқымыздың қолөнерін үйрету арқылы оқушыларға ұлттық дәстүрге тәрбие берудің артықшылығы көп. Қолөнерге баулу, шығармашылықпен ұштастырып білім беру, еңбек етуге баулумен қатар ата-бабаларымыздан қалған салт-дәстүрге тәрбиелеу қазіргі заманның талабы.

Қолөнерге қызықтыру үшін кез келген бұйымның, туындының жасалу құпиясын, тарихын ашып көрсетсек, қосымша әдебиеттерден мағлұматтар берсек қайталанбас ерекшеліктерге толы жасалу технологиясымен таныстырсақ оқушы шығармашылықпен іске кіріседі.

Қазақ қолөнер көркем мәдениеттің бір бөлігі болып табылады.Бұл өнер ежелгі дәуірден бастап бүгінгі күнге дейін тұрмыста қолданып келеді.Қазақтың ұлттық өнерімен таныстыру негізінде бала айналадағы дүниенің қимыл-қозғалыстарының алуан түрлі реңін түсінеді.Балалардың өнер туындыларымен бірге үнемі байланыста болуы рухани-өнегелік,эмоционалдық-сезімдік дамуының және шығармашылық мүмкіндіктерінің қалыптасуының негізгі тірегі болып келеді.

Оқушылар бейнелеу өнері,ән-күй; құрастыру және қол еңбегі,көркем әдебиет сабағында және ертеңгілік-тер мен ойын-сауықтар барысында халқымыздың ұлттық өнерімен танысып,көркем талғамын,өзіндік дүниетанымын қалыптастырады.

Қазақстандағы мектеп оқушыларының көркем мәдениетін қалыптастыруда ұлттық өнердің ерекшеліктері мынадай міндеттерді алға қояды:

— қолданбалы және бейнелеу өнерінің мәнерлеу тілін меңгеру арқылы қоршаған ортаға эстетикалық қатынасты қалыптастыру;

— қоршаған ортаны эстетикалық тұрғыда бағалауға қажетті білім қалыптастыру;

— бейнелеу өнері сабақтарында оқушының шығармашылық қарекеттерінің потенциалын жетілдіру;

-оқушылардың ұлттық өнерге деген мақтаныш сезімі мен елжандылығын қалыптастыру.

Оқушыларға халық шеберлері-ағаш шебері, ұста,зергер,тоқымашы,кестеші,өрмек тоқушы т.б.таныстыра отырып, олардың қолынан жасалған бұйымдар туралы мағлұмат беру балалардың білім деңгейлерін жетілдіре түседі.

Қазіргі кезде сол ұлттық қол өнерді жас ұрпақтың бойына дарытын, үйрететін мектептерде жүргізілетін еңбек пәні. Олай болса «Ата көрген оқ жонар, ана көрген тон пішер» деген халық даналығын басшылыққа алып, жас ұрпақты тәрбиелеуде, дамытуда, қалыптастыруда халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан тәрбие құралдарын (тіл, дін, өнер, үлгі-өнеге) орнымен пайдалану бүгінгі күн үшін де өте маңызды.

Балалар ағаш шебері ағаштан түйін түйетінің, ұста темірден жасалатын бұйымдарды соғатынын, зергер әшекей бұйымдарды жасайтынын, тігінші киім тігетінін жөнінде мағлұмат алып, ұлттық бұйымдардың жасалу ерекшеліктерімен танысады.

Еңбек арқылы адамның денесі, көзқарасы, эстетикалық және ақыл – ой деңгейі дамып, жетіледі, еңбектің мәні және құндылығы арта түседі. Балалар мен жастардың еңбек тәрбиесі ежелден – ақ ата – ана парызы, бүкіл халық міндеті болды. Қайсыбір қолөнер шеберін алсақта олар өздерінің жасаған бұйымдарын түрлі ою-өрнектерімен әшекейлейді. Әдемілік пен әсемдікке құштарлық адамзатқа тән. Көркем бұйымдар мен зәулім ғимараттар — көз қуанышы.

Ол жанды сергітеді. Ежелгі адамдар жын – шайтаннан қорғану және өзін — өзі сәндеу үшін тәндерін нақыштап, киімдерін әшекейлеп, үйлеріне тұмар іліп қоятын. Осының нәтижесінде ою — өрнек пайда болды. Ою — өрнек латынның «ornamentum» сөзімен мәндес. Оның аудармасы әшекей, өрнек, бедер деген мағынаны білдіреді. Көшпелі қазақтар табиғаттың әдемілігіне сүйсіне отырып, өз айналасының сұлулығына аса мән берген

Қолөнерден білім берудің әрбір түріне тоқтайтын болсақ : Құрақ-құрау өнері Бүгінгі күнде ата-бабамыздың айналысқан қандайда бір кәсібі болмасын өз маңызы мен қасиетін жоймаған. Қайта түрленіп қазіргі заман талабына сай ерекшеленіп отыр. Құрақ құрау барысында оқушылардың ой-өрісін жанжақты дамытуға әсері мол. Құрақ құрауда оқушылар түрлі геометриялық фигураларды басын құрастыруды игеріп , үшбұрыштың қабырғасы мен төртбұрыш таңбасының бір-біріне тең болуын, өлшемі арасындағы байланыстылықты есептеуді үйренеді. Ою өрнек — қолөнер бұйымдары бүгінгі тұрмысымызда сирек қолданылатындықтан, оқушылар оның атын естігеннен көп есте сақтамайды, сондықтан оюдың шығу тарихын, аңыз- әңгімелер арқылы жеткізе отырып, тәжірибиеде жиі қолдануымыз керек . Ою оя білген оқушы шеберлікке, өрнекті матаға үйлесімді, сәйкесті орынды қолдануға үйренеді.

Ертедегі қазақ оюларын мазмұны жағынан іріктесек, негізінен 3 түрлі ұғымды бейнелейді. Олар: біріншіден, мал өсіру мен аңшылықты, екіншіден, жер — су, көшіп — қону көріністерін, үшіншіден, күнделікті өмірде кездесетін әр түрлі заттардың сыртқы бейнесін береді.

Шеберлер іске беріліп, жұмыс әдісіне төселе келе өздерінің көрген ою — үлгілерін жатқа жасап, оюға өз бетімен жаңа түрлер енгізу дәрежесіне жетті. Ою-өрнек жасауда өзіндік қағидалары бар. Олар: композиция, колорит, симметрия, ритм. Композиция дегеніміз өрнекті бұйымның бетіне реттеп орналастыру. Колорит дегеніміз ою- өрнектің бояутүрлерінің бір-бірімен үйлесіп, жарасым табуы. Осы жерде әр түстің нышаны бар. Мысалы, көк түс — аспанның, қызыл түс — оттың, ақ түс — ақиқаттың, сары түс — ақыл-парасаттың, жасыл түс — жастықтың, көктемнің символы. Симметрия дегеніміз — ою- өрнектің екі жағының тең болуы. Ритм дегеніміз — ою-өрнекте бір элементтің қайталанып келуі деп атайды.

Кесте — қазақ халқының қолөнерінің ерекше түрінің бірі. Ертеде халқымыз киімде, үй тұрмысында қолданатын бұйымдарының бәрін кестемен әшекейлеп безендірген. Бүгінгі күнде кесте өнерін ұлттық киімдерде және ұлттық бұйымдарында ғана қолданылады.

Кесте тігу барысында төзімділікті, шыдамдылықты талап етеді және адам бойына, әсіресе, бойжеткендерге сабырлы, ұқыпты, зерделі мінез-құлық қалыптастыруда кесте өнерінің тигізетін пайдасы көп деп айтуға болады.

Кесте және көркемдеп тігу ою — өрнекті әшекейлеудің ертеден келе жатқан элементтерінің басты түрі. Кестені бізбен және жай инемен әшекейлеп тігу барлық халықтарға да ортақ өнер. Кесте өнері нағыз халықтық, алуан әдісті, таңдауы көп өнер. Кесте өнерінің қазақ халқына тән байырғы көне түрлері: біз кесте, айқас тігу, айқыш — ұйқыш тігу, басып тігу, қайып тігу. Біз кестенің шым кесте және әредік кесте деп аталатын екі түрі бар.

Тоқу өнері — қазақ халқының ежелден қолданып келе жатқан ең алғаш киімі мен үй жабдығының негізі болған. Бұл тамаша өнер қазіргі талап тілектер тұрғысынан жасалып, жылылыққа, сұлулыққа, әсемдікке жетелеуде. Тоқумен айналысқанда адам жеке басына аса қажет нәрсені жасау үшін ғана тоқымайды. Осы тоқу әдісінің өзі оған қуаныш әкеледі. Себебі, түрлі- түсті бояулар әлемінің үйлесімділігі, алуан сән мен фасондар шеберлігін, ой -өрісін жетілдіріп, көркемдікті сезіну қабілетін дамытады. Тоқыма тоқу кезінде адамның көңіл-күйі сабасына түсіп, бір сәт өзімен-өзі болып, шаршағаны басылады. Әрі еңбек, әрі ермек. Оның үстіне мынадай қымбатшылық заманда өз киімін өз тоқып алса, ол да әжептеуір үнем.

Әшекейлерді түсіре білу — үлкен өнер. Бұл екінің бірінің қолынан келе бермейді. Тіпті күнде ине ұстап, киім тігіп отырғандардың өзі әшекейлеуге келгенде шорқақтық танытады. Бұл заңды да, өйткені әшекей салу — өнер. Әшекейлеудің түрлері көп. Зергерлік — өте ерте заманнан келе жатқан өнер.

Алтын — күміс әшекейлі бұйымдарды жасаумен әуестенушілерді зергер деп атау бүкіл Орта Азия халықтарында ерте кезден — ақ қалыптасқан.

Қазақ шеберлер зергерлік өнерін біліп бірақ алтын — күмісті өздері қорытып, өндіре алмаған. Сондықтан оларды көрші орыс мемлекеттерінен сатып, айырбасқа алып отырған. Кесек күміс пен алтын оңайлықпен табылмағандықтан ол кездегі қазақ зергерлері көбінесе алтын, күміс ақшаларды қайта балқытып немесе ол күйінде пайдаланған.

Олар – бұрау, көз салу, жону, бастыру, бедерлеу, өру, теру, кестелеу, сызу, құю, бояу, зерделеу, жапсырмалау, бисірлеу сияқты өрнек үлгілерінің үй тұрмысында, өнеркәсіпте, құрылыста, мәдениет саласында, сәулет өнерінде жалпы әлем өнерінің дамуында қолданылмайтын, іске аспайтын жері жоқ.

Соның ішінде көп кездесетін түрі – кестелеу, жапсырмалау, бисерлеу өнері. Бисер тоқу өнері ертеде кеңінен тарап, танылып келе жатқан халық шығармашылығының және әшекей бұйымдар дайындаудың бір түрі. Бисермен жай суреттерден бастап өте күрделі түрлі-түсті жұмыстар жасауға болады. Мысалы, тұмарша, ұлттық сөмкелерді, әмиян, ұлттық қоржын, алқа, шашбау, қазіргі кезде ұялы телефондарға арналған қапшықтарды әшекейлеп тігеміз. Бисер тоқу өнері нәзіктікті, әдемілікті, шыдамдылықты және фантазия мен шеберлікті талап етеді. Әр адам бисер тоқумен айналысуына болады.

Сызбамен жұмыс істегенде есте сақтау қабілеті жоғары болып, түстерді үйлесімді орната білуге үйретеді. Бисермен жұмыс істегенде жұмыс істейтін орын жарықпен жақсы қамтамасыз етілу керек. Көзге демалыс беру үшін 5-10 минут үзіліс жасау тиімді. Бисерді таңдау – үлкен жұмыс. Олардың өлшемдері, түстері әр алуан. Сондықтан тігілетін бұйымға байланысты маржан моншақтың қандай түрін, қанша мөлшерде алуды, қандай түсін таңдауды, тігілетін мата түрін, ине, жіпті тандай білу қажет.

Қазақтың ұлттық қолөнерінде ағаштан көптеген заттар жасалады. Балташылар, ағаш ұсталары, ершілер қайыңды, үйеңкіні, үйшілер, ағаш ойып, шыбық өріп тоқушылар талды пайдаланады. Балташылар үй борайды, еден төсеп, арба, шана, жақтау, қақпа, тіреу сияқты ірі заттарды істейді. Ағаш ұстасы стол, шкаф, сөре, орындық, кебеже, асадал, рамалар жасайды. Ағаш оюшылар оны жонып күйдіреді де бояулап өрнектейді. Шыбық өрушілер, тоқушылар қамыстан, шиден қорап, шыпта, орындық, шарбақ сияқты заттарды өреді.

Адамзат қоғамының рухани және мәдени қорының қымбат қазыналарының бірі — халықтың қолөнері мен әдет-ғұрпы, қай халықтың болсын бітім тұлғасы, психологиялық, этникалық жан сезім белгілері оның қолөнер мен әдет-ғұрып, салт-санасынан көрінеді.

Өткен ел тарихын, тұрмыс-тіршілігін ой елегінен өткізер болсақ, халық өміріндегі әдет-ғұрып, салт-санасының дамуы тарихи оқиғалардан кейін заманның өзгеруіне байланысты болғаны айқын. Мұны ұрпақ тәрбиелеу ісіндегі халықтық тәжірибе белгілерінен көруге болады.

Бұл жағдай сабақтарда халық өнерін қазіргі мәдениеттің ажырамас бөлігі тұрғысынан, кәсіби өнермен өзара әрекеттестігі, ерекше типтегі шығармашылық тұрғысынан қарастырғанда ғана мүмкін болады.

Сәндік-қолданбалы өнерге негізделген көркем-шығармашылық сабақтар мектеп оқушыларына белсенділік береді, бейнелі ойлауын, қиялдауын дамытуға ықпал етеді. Мәселен, халықтың сәндік-қолданбалы өнер туындыларындағы бейнелер мен ою-өрнектерде берілген оюлар, түйсіктер мен түсініктер, тұжырымдар, халықтың дүниетанымы жеке тұлғаның эстетикалық сапаларын жетілдіре түседі. Бояу түстері мен материалдың, бұйым формасы мен нақыштарының үйлесімділігі, олардың әсемдігі мен жарасымдылығы адамның ой ұшқырына әсер етіп, оның рухани жан дүниесін байытады.

Қорытынды

Өнер — адамға жақсы әсер ететін және оны тәрбиелейтін нәзік дүние. Қолөнер бұйымдарын жасау барысында қазіргі жастарға берер тәлім-тәрбиесі, пайдасы өте мол, сонымен қатар эстетикалық тәрбие бере отырып, өз қолдарымен қажетті бұйымдар жасай білуге, шеберлікке, қолөнер шығармашылықтарын дамытады. Оқушыларды ұлттық қолөнер арқылы кәсіби шеберліктерін қалыптастырудың маңызды тұжырымдамалық бағыты болып білім, ғылым, өнер, өндіріс және өнеркәсіптің байланысы саналады.

Бұл бағыттың жүзеге асуын ғалымдар қазіргі кезде технологиялық білім беру тұжырымдамасында: мамандарды қоғамдық өндірістегі қайта құрылған іске даярлау, олардың танымында ұлттық қолөнердің әлемдік көріністерін қалыптастыру, ой-өрісі мен кәсіби- шығармашылық қабілеттерін жетілдіру, білім және еңбек қабілеттерінің бірнеше түріне қатысу үрдісінде мамандарды даярлауға жағдайлар жасау мақсаттары қойылып отыр.

Ғасырдан-ғасырға, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан ата дәстүрі халықтық өнер желісін үзбей, халқымыздың асыл мұрасы ретінде бағалап, оларды көздерінің қарашағындай сақтап, ілгері дамытып өркендету — өнегелі іс. Мектеп оқушыларының кәсіби шеберлігін қалыптастыруда сәндік-қолданбалы өнерді меңгеру үрдісінде кәсіби шеберлігін қалыптастыру оның адам өміріндегі рөлін жетік түсіндіруден, оның маңыздылығы мен мәнін және спецификалық заңдылықтарын толық ашып көрсетуден де талап етіледі.

Адам өміріндегі қоғамдық салт-дәстүр, әдет-ғұрып қашан да адам қиялынан туындап, заман ағымына қарай байып, мазмұны тереңдеп келе жатқан тәрбиелік мәні өте зор тағылым.

Қолөнер бұйымдарын жасау барысында қазіргі жастарға берер тәлім – тәрбиесі, пайдасы өте мол, сонымен қатар эстетикалық тәрбие бере отырып, өз қолдарымен қажетті бұйымдар жасай білуге, шеберлікке қолөнер шығармашылықтарын дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қасиманов С. «Қазақ халқының қолөнері» Алматы. 1995ж.
2. Әбдіғапбарова Ұ.М. «Оқушыларды тәрбиелеуде қазақ ұлттық ою-өрнек өнерін пайдалануға студенттерді даярлау» Алматы. 1998 ж.
3. Д.Шоқпарұлы., Д.Дәркембайұлы «Қазақтың қолданбалы өнері» Алматы, 2007 ж.
4. Арғынбаев Х «Қазақ халқының қолөнері» Алматы
5. Жарықбаев Қ. «Қазақ тәлім тәрбиесі» Алматы. «Санат» баспасы.

08.02.2024 ж № U00075

Химия және химия саласының қазіргі жағдайы

КАМБАРБЕКОВ АБДИСАЛАМ АМЗЕЕВИЧ

Түркістан облысы Қазығұрт ауданы

«Шарбұлақ ЖББМ» КММ

Химия пәні мұғалімі

Экономиканың өсіп өнуіне көп үлес қосатын саланың бірі – химия өнеркәсібі. Жалпы химия өнеркәсібі, қалдықсыз өнеркәсіп түріне жатады. Қазақстан Республикасының химия өнеркәсібі — қазіргі экономиканың негізгі бағыттарының бірі.

Бұл саланың өнімдері әртүрлі тұтыну өнімдерін жасау үшін кеңінен қолданылады, ал егер біз үлкен көлемді алатын болсақ, химия кешенінің өнімдері халық шаруашылығының басқа салаларында қолданылады: мұнай өнеркәсібі; құрылыс; тамақ өнеркәсібі; ауыл шаруашылығы; фармацевтика; тоқыма өндірісі және т.б.

Химия өнеркәсібі өзі өндірісінің шамамен 25%-ын пайдаланады. Химиялық заттарды негізгі тұтынушылар қатарына мыналар жатады: металлургия, машина жасау, тоқыма өнеркәсібі және басқалары. Қазақстандағы химиялық сектор ауыр өнеркәсіптің негізгі салаларының бірі болып табылады және бірнеше сегменттерден тұрады: химиялық, мұнай-химия, микробиологиялық және басқалар.

Микробиологиялық фокустың арқасында минералды тыңайтқыштардың, сілтілердің, қышқылдардың, лактардың, бояулардың, фармацевтикалық препараттардың, полимерлі материалдар, бояғыштар, тұрмыстық химия және т.б. Химия өнеркәсібі елдің бүкіл өндірісінің перспективалық бағыттарының бірі болып саналатыны сөзсіз.

Шынында да, қазіргі кезде кез-келген заманауи өндіріс химиялық өнімдердің тұтынушысы болып табылады. Қазіргі уақытта көптеген өндірушілер жабдықтар өндірісінде айтарлықтай жетістіктерге жетті, бұл басқа салалардың, мемлекеттік қадағалау мен тұтынушылардың үнемі өсіп отырған талаптарына байланысты. Мұның бәрі сөзсіз химиялық өндірістің өзіне әсер етеді.

Химия өнеркәсібі қазіргі жағдайы біздің экономикамызда құрметті орын алады. Сондықтан сала алға жылжу үшін үнемі қаржыландыруды қажет етеді. Химиялық өндірістерді дамытудың ең сапалы және тиімді тәсілдерінің бірі – көрмелерге қатысу.

«Қазақстандағы химия» экспозициясы химиялық өндіріс саласындағы басты оқиғалардың бірі болып саналады. Көптеген жылдар бойы оны Exprocentre Fairgrounds ұйымдастырды. Кешен өзінің өмір сүрген жарты ғасырында өз алаңдарында 6 мыңнан астам іс-шаралар өткізді және оларға арналған көптеген көрме стендтерін жасады.

«Экспоцентр» аумағында «Химия» жобасы 2015 жылы жүзеге асырыла бастады. Осы жылдар ішінде бұл салон қазақстандық және шетелдік кәсіпорындар арасында жақсы беделге ие болды, сондықтан көрме қызметіндегі ең озық салалардың бірі болып саналады. Осындай үлкен экспозицияның арқасында бұл саланың барлық салалары қамтылды.

Химия көрмесі бүкіл әлемнің көптеген білікті мамандарын бір шаңырақ астында жинайды. Бұл шара бүкіл химия өнеркәсібін дамытудың негізгі қозғалтқышына айналуы керек. Экспозицияға мәмілелер мен келісімшарттар жасасу, келісімшарттар мен келісімдерге қол қою, білім мен тәжірибе алмасу, барлығына өздерінің осы өндірістік сектордағы инновациялық жетістіктері мен жетістіктерін көрсету мақсатында кешен қабырғасында жиналатын көптеген компаниялардың өкілдері қатысады.

Қазақстандағы химия және химия саласының қазіргі жағдайын анықтауда біге осындай халықаралық көрмелерге жиі қатысу арқылы үлкен нәтиже мен тәжірибе алуға болады. Себебі экономиканың өсіп-өнуіне үлкен нәтиже беретін сала деп айта алам. Бұл қалдықсыз өнеркәсіп біз сияқты дамушы елге ауадай қажет. Себебі мұнайға бай елміз.

Химия өнеркәсібін жоғары дамушы елдер қатарына жеткізе алатын идеялар туындату керекпіз. Себебі химия саласы бойынша қазіргі таңда дәріден бастап, күнделікті өмірде тұтынатын заттардан барлығы дерлік осы химия өнеркәсібімен байланысты. Бізге осы саланы дамыту арқылы, біраз жұмыс орындарын ашуға болады. Және де ел экономикасының ЖІӨ көрсеткішін көтеруге болады.

Жалпы ойымды қортындылай келе, химия болашақтың нағыз өнеркәсібі деп айтқым келеді. Себебі мұнайға бай ел біз, еліміздің өсіп-өніп өркендеу жолында әлі де талай сатыларды бағындырумыз керек. Келешегі кемел ел үшін – химия саласы бірінші орында тұру қажет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Э.Гроссе, Х.Вайсмантиель. Химия для любознательных. — СПб «Химия». 1978 — 280 стр.
2. Кричевский Г.Е. Химическая технология текстильных материалов. М.: Легпромбытиздат, 2002. — 436 с.
3. Құтжанова А. Ж., Таймурзаева Н. О. Мақта мата өндірісінің жалпы технологиясы. Астана: «Арман ПВ» баспасы, 2008. -246 бет.
4. Лабораторный практикум по материаловедению швейного производства. М.: Легпромбытиздат, 1991. -432с.
5. Малахов С А. Художественное оформление текстильных

09.02.2024 ж № V00013

МЕН ЖАҢАШЫЛ-ПЕДАГОГ

САДВАҚАСОВА НУРСАЯ КАРАТБЕКОВНА

Жетісу облысы Панфилов ауданы

«Ә.Қастеев атындағы орта мектеп МДШО»КММ

«Балдәурен» шағын орталығы тәрбиешісі

Тәрбиеші – ол, баланың өмір жолында кездестіретін екінші анасы.

Оның жан дүниесі әрдайым бала болып қала береді. Олай болмаған жағдайда, балалар оны өз әлеміне өткізбейді. Біздің мамандығымыздың басты талабы – балаларды кез-келген жағдайда да жандүниенімен жақсы көру. Мен үшін, тәрбиеші болу – әр қашан, қиял-ғажайыпқа толы балалар әлемінде болуға үлкен мүмкіндік. Әсіресе тәрбиеші мамандығының мәнін, әр сөзің мен іс-қимыл әрекеттеріңді, жәудіреген мөлдір көздерімен қарай отырып өздерін ересектер әлеміне паш еткізуі кезінде, ерекше байқалады. Осындай балапандардың мөлдір көздеріне қарап, сен олар үшін ерекше бір әлем екеніңді және олардың келешектегі қалыптасар мінез-құлқының негізін сен қалайтыныңды түсіне отырып оларға бар сүйіспеншілігің мен жан жылуыңды бересің.

Тәрбиешінің мақсаты: Әр баланың болмысы мен туа біткен қасиетін айқындау және дамыту. Осы бір қасиетті байқап уақытында ашу. Сондай-ақ, онын, ашылмай жатып өшіп қалмауына жол бермеу, тәрбиешінің ерекше дарыны болып табылады.

Заманауи тәрбиешінің міндеті: өз нәтижелерін болжай алатын, дербестігі дамытатын және ортаға ой тастай білетін көпшіл, онерлі де, тапқыр тұлға қалыптастыру. Әр баланын жеке мүмкіндіктерін дамытуға жағдай жасау.

Нағыз педагогты барша кезеңде де, қоғамның өзге мүшелерінен ерекшелендіріп тұратын жандүние мейірімі мен моралдық тазалығы. Ешқандай мамандықта мұндай қатаң талаптар қойылмайды. Сондықтанда, тәрбиеші – ол үлгі. Ал, тәрбиеші болу – қажымай еңбек ету. Тіпті кейде, жеке өмірді де ұмыту керек болады. Сондықтан, осындай қажырлы еңбектің жемісі, әлеуметтік өмірге қалыптаса білген балалардың алғысы.

Тәрбиеші бола жүріп, санама түйгенім, менің жұмысымдағы басты нәрсе «жайлап өшу емес, жалындап жану» олай болмаған жағдайда, бала бақшада қызмет қылмағаның абзал.

Ізденпаздық пен ортаға ой сала білу және өнер тапқыштық, менің, педагогтық дара жолымда, ажырамас серігім болып табылады. Ескірген стереотиптен арылу, барымды салып еңбектену, білімімді жаңартып толықтырып отыруды заман талабы деп білемін және осы талаптарға сай болуға ұмтыламын.

Тәрбиеші – әрдайым үздік тәжірбиелер мен педагогикалық ғылыми жетістіктерді қолдана жүріп, өз іскерлігін дамытып тұруы керек. Тек алға ұмтылып, жаңа технологиялар мен дәстүрлі емес әдістерді меңгере отырып, халық ауыз әдеби шығармаларын да ұмытпағанымыз жөн. Қазіргі заман балаларының қоршаған ортаны тануды көмектесуге, танымдық қызығушылығын қанағаттандыру үшін, тәрбиешіге білімім мен шеберлігін түрлендіріп отыруы тиіс. Технология қарқынды дамып жатқан қазіргі біздің заманда, педагог заман талабына сай сөзсіз техникалық құралдарды меңгере білуі керек.

Заманауи тәрбиеші – тәлімгер, дос, психолог және әртіс қасиеттері бір өзінің бойынан табылған адам. Тәрбиеші күні бойына бірнеше образға кіреді. Неғұрлым шынайы көрінсе, еңбегінің соғұрлым нәтижелі болары анық. Баланың шығармашылық әлеуіті, тәрбиешінің шығармашылық әлеуетіне байланысты. Сол себепті, баланың шығармашылық қиялының дамуына ерекше көңіл бөлген дұрыс. *Заманауи тәрбиеші* – ол, соңғы заманауи әдістемелерді қолдана отырып салауатты өмір салтына жетелеуші, өз ісінің маманы болып табылатын шығармашылық адам. *Тәрбиеші* – ол Отан сүйгіш адам. Отаны оған өзінің асыл қазынасы – ел келешегін сеніп тапсырады. Тәрбиеші үшін шыдамдық пен мейірімділік аса қажет қасиеттердің бірі, себебі, тәрбиеші балалармен бірге ата-аналармен де тығыз байланыста болады. *Тәрбиеші*, педагогика туралы жеке танымына қарамастан, пікірлері сәйкеспесе де ата-аналарды сыйлай білуі керек.

Менің пікірімше, *қазіргі заман жаңашыл-педагог* – ғылыми-теориялық терең ілімімен, технологиялық сауаттылығымен, пікір айырбас ортада жанжақтылығымен жаңа әдістемелік қалыптарды жандандыра түседі.

Кәсіби мүмкіндіктерін дамыту – ол, педагогтың шығармашылық тұлғасын қалыптастыра отырып жаңадан пайда болып жатқан педагогикалық инновацияларды қабылдау мен жүйелей білуге дайындайды.

МАЗМҰНЫ

- ТУМЫШЕВ РУСТЕМ БЕРИКОВИЧ
- ОРАЗАЛИЕВА ГУЛЬЖАЗИРА КОСДАУЛЕТОВНА
- СЕЙЛБАЕВА ГҮЛНҰР ҚУАНЫШБАЕВНА
- ДОДАНОВА ЛЯЙЛЯ СЕМБАЕВНА
- ДИХАНБАЕВА САНДУГАШ САРЫБАЕВНА
- МУМБЕКОВА ГУЛЖАН АЙТМОЛДАҚЫЗЫ
- РАЙСОВА АРДАҚ ЖҰМАҒАЗЫҚЫЗЫ
- ОРТАЕВА АЛИМАШ ТУРСУНБЕКОВНА
- ДОСМЫРЗАЕВА АКМАРАЛ КИЯСХАНОВНА
- НЫСАНБЕКОВА АЙГУЛЬ БОЛАТОВНА
- КАМБАРБЕКОВ АБДИСАЛАМ АМЗЕЕВИЧ
- САДВАКАСОВА НУРСАЯ КАРАТБЕКОВНА